

BIBLIOTECA „MINERVEI“

No. 62.

Lucy
HONORÉ DE BALZAC

ALBERT SAVARUS

NUVELĂ

TRADUCERE DE
CONST. CALFOGLU

BUCUREȘTI

«MINERVA», Institut de Arte Gra-
fice și Editură, Bulevardul Aca-
demiei 3 -- Str. Edgar Quinet 4.

1909

RI-297

840-32 = 59.0

5899693

EDITURA INSTITUTULUI DE ARTE GRAFICE «MINERVA»
BUCUREȘTI. — B-DUL ACADEMIEI, 3.

Reproducerea oprită

589.969

Biblioteca Județeană
— CLUJ —

Honoré de Balzac mare romancier francez, născut la Tours, (1799) a fost fiul unui secretar al Curței. Primele studii și le-a făcut la liceul din Vandôme; tânăr de tot încă, el debută în literatură cu romane nu prea demne de laudă, publicate toate sub pseudonime.

Intre anii 1826—29 a fost tipograf, profesiune nu prea potrivită gusturilor lui, și din care s'a retras cu pierderi materiale și morale. De astă dată reapucând calea literaturii, el încercă un gen nou de scriere, care dela început îi asigura pe deplin succesul. În 1830, la 31 de ani, el scoase la lumină prima sa lucrare literară iscălită: „*Physiologie du mariage*“, satiră vie a vieții conjugale, fu încoronată de glorie. Aceasta făcea începutul seriei celei lungi de romane și nuvele publicate toate în biblioteci și foiletoane și foarte mult căutate.

După o muncă neîntreruptă de mai bine de 20 de ani, abea după ce se căsătorise cu contesa Eveline de Hansa, moartea timpurie îl răpi în puterea vârstei și talentului său.

Balzac își propusese să culeagă toate moravurile societății contemporane, pe care să le redea mai târziu în: *Scene din viața particulară*, — *din viața pariziană* — *din viața*

socială, din viața provincială, din viața politică, din viața militară, din viața câmpenească, studii filozofice, studii analitice, și cari aveau să alcătuiască faimoasa „Comedie Humaine“, operă din nenorocire, nedesăvârșită. Dintre scrierile sale publicate, al căror număr se ridică la vre-o nouăzeci de nuvele și romane, cităm pe cele mai de seamă *La femme de trente ans*, *La femme abandonnée*, *Le père Goriot*, *Les parents pauvres*, *Le lys dans la vallée*, *Eugénie Grandet*, *L'illustre Gaudissart*, *César Birotteau*, *Un prince de la Bohème*, *Le médecin de campagne*, *Le cure de village*, *La peau de chagrin*, *La recherche de l'absolu*, *Les illusions perdues*, *Un ménage de garçon*, *Splendeurs et misères des courtisannes*, *La cousine Bette*, *Le cousin Pons*, *Le député d'Arcis*. (Aceasta din urmă isprăvită de M. Rabou.).

Balzac încercă să scrie și teatru, mai puțin însă favorizat de talent.

Drama sa „*Vautrin*“, fu condamnată ca imorală; iar „*Mercadet le faiseur*“ și „*La marâtre*“, pare că datorau succesul lor numai renumelui pe care și-l câștigase autorul.

Balzac a izbutit în special, să zugrăvească femeia și moravurile vieții burgheze. Și marele său merit e măestria cu care a știut să înfățișeze caracterele; romanele sale, atrăgătoare în tot timpul citirei, sunt caracterizate printr'un stil original și pitoresc, poate puțin incorect, dar împodobit cu descrieri pline de farmec, înzestrat cu calitățile unui cercetător fin, ale unui observator adânc.

Balzac a murit la Paris, în anul 1850.

ALBERT SAVARUS

Unul din saloanele plăcute episcopului de Besançon, în timpul restaurațiunii, era acela al baronesei de Wattville, poate cea mai însemnată femeie din Besançon.

O vorbă asupra ei.

Domnul de Wattville, nepot al faimosului Wattville, un renegat ale cărui aventuri erau destul de minunate de povestit, era pe atât de liniștit, pe cât fusese unchiul său de neastâmpărat. După ce trăise retras în provincia Comté, se căsătorii cu moștenitoarea celebrei familii De Rupt. Domnișoara de Rupt aduse douăzeci de mii de franci venit, în moșii, pe lângă cele zece mii ale baronului de Wattville. Această căsătorie, hotărâtă din 1802, se făcu în 1815, după cea de a doua „restaurație“.

Trei ani după nașterea unei fetițe, care se numea Philoméne, bunicii doamnei de Wattville, se stinseră și averea lor fu împărțită. Vândură casa domnului de Wattville și se așezară în casele familiei de Rupt care împreună cu o vastă grădină, se întindeau din strada Prefecturii până în strada Perron. Doamna de Wattville, supusă ca fată, fu tot așa de supusă măritată.

Domnul baron de Wattville, om slab și fără spirit, părea uzat și de o mare nepricepere: el își petrecea timpul într'un bogat atelier de strungărie, iar ca adaus la această ocupație se mai îndeletnicea cu colecționarea diferitelor insecte, și sfărâmături geologice din ținutul orașului Besançon. Această tendință de a strânge lucruri mici e considerată de medici ca prima fază a nebuniei. Multi spuneau de domnul Wattville, că e un suflet bun și neputând-o duce multă vreme cu căsătoria s'a ocupat de altă ocupație mecanică.

Palatul familiei Rupt avea ceva din splendoarea palatelor lui Ludovic XIV, în el se contopise luxul a două familii, unite în 1815. Candelabre, damascuri, covoare, mobile aurite, toate erau vechi și în armonie cu vechile livrele și bătrânii servitori. Bucatale erau alese, cu toate că erau servite într'o veche argintărie a familiei. Vinurile erau bune, alegerea lor făcea o distracție și o specialitate domnului de Wattville.

La un prânz ceremonios, dat pentru nu știu ce nuntă la începutul lui Septembrie 1834, pe când doamnele ședeau în cerc împrejurul căminului, iar domnii discutau grupuri, grupuri, în salon, apărură și abatele Grancey. Adunarea îi primi cu aclamațiuni vesele.

— Ei ce-i cu procesul? strigară.

— L-am câștigat! răspuse vicarul general. Sentința curței după care umblasem în zadar, știți de ce...

Aci făcea aluzie la felul cum se compunea Curtea la 1830, mai mult din regalisti. Aproape toți legitimistii își dăduseră demisiile.

— Sentința ne-a dat dreptate din toate punctele de vedere, și a schimbat hotărârea primei instanțe.

— Toți credeam că ați pierdut...

— Am fi pierdut dacă nu eram eu.

I-am spus avocatului să plece la Paris, și am luat în ajunul procesului unul nou, căruia îi datorăm tot câștigul; e un om extraordinar...

— La Besançon? întrebă naiv domnul Wattville.

— La Besançon, răspuse abatele de Grancey.

— Ah, da, Savaron zise domnul Soulas, care ședea aproape de baroneasă.

— A stat cinci sau șase nopți de-a cercetat hârtiile din dosar; a ținut șapte sau opt conferințe de mai multe ori cu mine, reluă domnul de Grancey, care se arătă din nou în casele familiei Wattville, după o lipsă de două-zeci de zile. În fine domnul Savaron a combătut într'un mod celebru pe renumitul avocat al adversarilor. Acest tânăr a fost minunat după spusele consilierilor. Mulțumită lui consiliul religios, e de două ori învingător: a învins pe temă de drept, și a învins apoi liberalismul, în persoana apărătorului primăriei noastre. Toți Besançonienii au aplaudat sentința care da dreptul consiliului asupra proprietății vechii monastiri. D. Savaron și-a invitat confratele din Paris la masă; acesta primind a răspuns: „Onoare învingătorului“ și l-a felicitat fără părere de rău, pentru succesul avut.

— Dar, unde ai găsit pe acest avocat? întrebă d-na Wattville; n-am auzit nici odată numele acela.

— Il puteți vedea de aci, răspuse vicarul

general. D. Savaron locuiește în strada Peron și grădina sa se mărginește în fund cu a d-voastră.

— Nu este din Comté zise d. de Wattville.

— Nici nu se știe de unde e răspunsul d-na de Chavoncourt.

— Cine e? întrebă d-na de Wattville luând brațul domnului de Soulas ca să meargă în sufragerie. Dacă e străin, prin ce întâmplare s'a stabilit în Besançon? E o idee foarte curioasă pentru un avocat.

— Foarte curioasă! repetă tânărul Amedeu de Soulas, a cărui biografie este necesară la mai buna înțelegere a acestei povestiri.

June fercheș, poate singurul în Besançon, care se trăgea dintr'o familie spaniolă. Nu se împăca de loc cu monotonia din oraș, nu găsea nimic potrivit cu gusturile domniei sale alese. Lucrul acesta îl făcuse să-și închirieze o casuță modestă, mobilată tot atât de modest. Nu era sigur că va rămâne mult timp acolo, se gândea mereu să plece. Lumea îl credea groozav, și ea toți tineri de felul acesta se credea și el tot așa. Numai că, felul de a fi afară din casă nu se potrivea de loc cu cel din casă. Ii plăcea să doarmă până târziu, la prânz, după ce își făcea toaleta, foarte îngrijită și la modă de altfel, eșea călare, admirat în calea sa de toată lumea ce se găsea pe pod. La trei se întorcea acasă tot așa de țanțoș, cum plecase și după o oră două de lucru — pretindea el — se ducea să cineze în oraș. Seara și-o petrecea în unul din saloanele aristocrației, unde juca whist, până la uns-pre-zece, ora de culcare. Cam aceasta era ocupația zilnică a tânăru-

lui nostru. Modul de a se îmbrăca, laudele care și-le făcea, preocupăția aceasta pentru persoana sa, făcură în scurt timp pe cei din Besançon, să creadă că au a face cu un tânăr cult, un tânăr care călătorise, un tânăr în fine care se ocupa necontenit, cu tot ce se poate ocupa cineva ca să fie într'adevăr savant.

Devenise necesar chiar aristocrației din Besançon, care era mândră de el, când îl puneau față în față cu eleganții tineri din Paris, cari rătăceau câte odată și pe aci. Căci trebuie știut: viața în Besançon era lipsită de pretenții, erau obiceiuri patriarhale care nu se schimbaseră întru nimic, toți aveau o regulă și o mare cumpătare în viața lor. Tânărul Soulas era ca o excepție; și nici nu era originar de aci. părinții săi se așezaseră în Comté pentru unele afaceri pe care le aveau.

Bătrânii muriseră și el ducea viață mai departe cu o mică moștenire care i-o lăseseră. Avea sperante mari și scopul vizitelor sale dese la d-na de Wattville, înțimitatea de care se bucura aci, îl făceau să fie sigur de mâna d-șoaarei Philomene de Wattville, mână care de sigur că n'ar fi venit goală.

Zestrea Philomenei, după toate socotelile tânărului, i-ar fi ajuns ca să poată trăi bine fără să muncească de loc. Inteligentele lui demersuri fură încoronate de un bun succes.

În 1834, mamele a patru-zeci de familii nobile din Besançon, arătau pe tânărul Soulas ca pe cel mai elegant și mai frumos tânăr, și îl priveau ca pe ginerele viitor al domnișoarei Philomène de Wattville. Se zvonea că în privința aceasta chiar au vor-

bit Amedeu și baroneasa, căci baronul, cam prostănac, nu se amesteca.

Domnișoara de Wattville fusese crescută de mama sa în limitele unor precepte religioase foarte seci și era parecă turtită sub o severitate grozavă. Philomène nu știa nimic. Geografia, istoria bisericească și istoria Franței, ce învățase, nu însemna nimic. Toate celelalte studii îi fusese interzise. Dese-nul, muzica, dansul de asemenea erau considerate ca fără nici un folos, ci din contra proprii pentru a corupe viața. La șapte-spre-zece ani Philomène nu citise decât câteva lucrări din știința heraldică. Nici un jurnal nu trecuse prin mâinile sale. Asculta în toate diminetele slujba la catedrală, unde o trimetea mama sa, venea la prânz, lucra după o scurtă plimbare prin grădină și primea vizitele, șezând lângă mama sa, până la ora cinci; după aceea seara, afară de Luni și Vineri, însoțea pe mama sa fără să vorbească neîntrebată. La sapte-spre-zece ani, domnișoara de Wattville era o tânără, delicată, blondă, albă și nebăgată în seamă.

Ochii săi, de un albastru deschis se făceau mai frumoși prin jocul pleoapelor, care, plecate, făceau o umbră pe obraji. Fruntea era bine tăiată. Fața semăna cu acele pictate de Pérugin și cei dinaintea sa; aceiași formă mică, aceiași delicatete și naivitate. Totul amintea în ea frumusețea virginelor aceloră, cari nu apar în strălucirea lor decât în fata cunoscătorilor. De obicei purta rochii simple de bumbac; dar Duminica și sărbătoarea îi era permis să poarte o rochie de mătase. Imbrăcămintea făcută în Besaçou o urâtea; pe câtă vreme mama sa căuta să îm-

prumute grația, fruusețea și eleganța modelor din Paris de unde își procura, cu îngrijirea tânărului d. de Soulas, cele mai mici obiecte de toaletă. Philomène nu purtase nici odată ciorapi de mătase nici pantofi, dar ciorapi de bumbac și ghete grele, da.

În zilele de gală se îmbrăca cu o rochie de muselină, își friza părul și purta ghete de culoarea bronzului.

Această educație și atitudine modestă a Philomènei, ascundea un caracter de fier. Decisivul și îndrăznețul caracter al faimosului Wattville s'a întors în sufletul nepoatei sale, mărit încă prin tenacitatea, prin mândria sângelui casei de Rupt. Dar aceste calități, sau defecte, dacă voști, — erau adânc ascunse în sufletul tinerei fete, în aparență așa de blândă, precum sunt ascunse lăvele clocotitoare sub o colină, înainte de a deveni vulcan. Doamna de Wattville singură, poate că bănuia aceste însușiri. Era atât de severă în cât răspunse astfel episcopului care o acuza de prea mare asprime:

— Lasă-mă s'o conduc, domnule, eu o cunosc, are mai mult decât un drac în pielea ei.

Curtea, pe care o făcea Amedeu fetei în persoana mamei sale nu-i plăcea de loc, de aceea când tânărul îi adresa vre-o vorbă, era foarte rece, lucru care făcea pe măsă s'o cicălească mereu.

— Philomène, pentru ce ești așa de rece față de Amedeu; pentru că e amicul casei și ne place, mie și tatălui tău?...

— E! mamă, răspunse fata într'o zi, dacă așa fi altfel n'ași fi mai vinovată?

— Ce înseamnă aceasta? strigă d-na de Wattville. Ce înțelegi cu vorbele acelea?

Mama ta e nedreaptă? Să nu mai aud astfel de vorbe! etc.

Cearța aceasta dură trei ore. Mama deveni palidă și Philomène fu trimisă în odaia sa

Astfel d. Soulas, pe care tot orașul îl credea aproape de ținta pe care o urmărea era în realitate mai departe decât ori ce nou venit, cu toate că avea de partea sa pe nobilul abate de Grancey. Philomène nu știa la începutul acestor evenimente că îi fusese destinat tânărul conte Amedeu de Soulas.

— Doamnă, zise d. de Soulas adresându-se baronesei, și așteptând ca supa să se răcească, într'o bună zi poștalionul a adus la hotel „Național“ un Parisian, care după ce și-a căutat o casă, s'a decis să rămâie în primul etaj al caselor domnișoarei Galard în strada Perron. Străinul după aceasta s'a dus la primărie unde și-a declarat domiciliul real și politic. În fine s'a înscris pe tabloul advocaților prezentând titluri în regulă, a trimes tuturor consilierilor, noilor confrăți, ofițerilor ministeriali, precum și membrilor tribunalului, câte o cartă de vizită scrisă *Albert Savaron*.

— Numele de Savaron e celebru, zise domnișoara Philomène care era cunoscătoare de familii nobile.

Savaron de Savarus, e una dintre cele mai vechi, mai nobile și mai bogate familii din Belgia.

— E francez, zise Amedeu de Soulas. Dacă ar vrea să ia blazonul casei Savaron de Savarus, ar trebui să pue o dungă. Nu mai e în Brabant decât o domnișoară Savarus, o bogată moștenitoare nemăritată.

— Dunga e semn că e bastard, dar copilul

natural al contelui de Savarus e nobil, răspunse Philomène.

— Destul, Philomène! zise baroneasa.

— Ai vrut să știe blazoanele, iată că le știe, zise d. de Wattville, și le știe bine!

— Continuă, Amedeu!

— Înțelegi că într'un oraș ca Basançon, unde toți sunt clasati, aranjați și numărați. Albert Savaron, a fost primit printre avocați, fără mare greutate. Fiecare se mulțamea să-și spue: Iată un nenorocit care nu știe cum e Besançon. Cine dracu l-o fi sfătuit să vie aci? Să trimită carta de vizită magistraților, în loc să se ducă în persoană?

....Ce greșală! Peste trei zile nu va mai fi nici urmă de Savaron.

A luat servitor pe fostul valet al d-lui Gallard, pe Jérôme, care știa și să gătească. A fost uitat Albert Savaron cu atât mai mult cu cât nimeni nu l-a văzut nici nu l-a întâlnit.

— Vrea să zică nu se duce la biserică? întrebă doamna de Chavoncourt.

— Ba se duce Duminica, la biserica sfântul Ioan, însă la prima leturghie, la opt ore! Se scoală în toate nopțile între unu și două, lucrează până la opt, mănâncă ceva, și apoi lucrează iar. Se plimbă în grădină înconjurând-o de cinic-zeci, sease-zeci de ori, intră la cină, și se culcă între șapte și opt ore.

— De unde știi toate astea? întrebă d-na de Chavoncourt pe d. de Soulas.

— Dela servitorul meu, care e bine cu al d-lui Albert Savaron!....

— Dar cum ai luat un străin ca apărător? întrebă baroneasa dând cuvântul din nou vicarului general.

— Primul președinte, — în bătaie de joc — l-a numit din oficiu ca apărător al unui țăran idiot, acuzat de falșuri. D. Savaron a făcut, ca acest biet om să fie achitat, arătând nevinovăția lui și demonstrând că a fost instrumentul unor adevărați vinovați, cari au fost imediat arestați și condamnați. Pleoariile sale au mișcat curtea, și au atras atenția juraților. Unul dintre ei, un negustor, i-a încredințat d-lui Savaron, chiar a doua zi un proces delicat, pe care l'a câștigat. Domnul de Garcenault ne-a sfătuit să-l luăm tot pe Albert Savaron prevăzând succesul. Cum l-am văzut, cum l-am auzit, am avut încredere în el, și zeu n'am greșit.

— Are ceva afară din fire? întrebă d-na de Chavoncourt.

— Da, răspunse vicarul general.

— Explică-ne! zise d-na de Wattville.

— Când l-am văzut întâia oară, m'a primit într'o odaie care e lângă antreu (fostul salon a lui Galard), pe care o mobila o bibliotecă plină de cărți de drept, un biou din lemn sculptat, șese scaune, la ferestre niște perdele cafenii cu marginea verde iar pe scânduri un covor verde. Soba din antreu încălzea și această bibliotecă. Așteptându-l nu mi l-am închipuit tânăr. A intrat îmbrăcat într'un halat negru încins cu un cordou roșu, cu pantofi roșii și pantaloni la fel. Dar un cap, un cap superb: părul negru, amestecat puțin cu alb, cu bucle la spate, un gât alb și rotund ca de femeie, o frunte minunată, ca cea a oamenilor mari, obrazul brun cu pete roșii, un nas pătrat, ochi de foc, pe urmă pe față se vedeau două cute pline de suferințe, o gură cu un surâs aspru și o mică

bărbie; ochii în fundul capului, se rostogoleau sub sprâncene ca două globuri arzânde; dar cu toate semnele acestea de pasiune violentă, avea un aer calm, plecat, vocea îi era de o dulceață pătrunzătoare, și ceea ce m'a surprins, ușurința aceea de a o modula, când dulce, când glumeată, apoi întepătoare, o voce de adevărat orator. D. Albert Savaron e de statură mijlocie, nici gras dar nici slab. În fine are mâini de prelat. A doua oară m-a primit în camera sa, foarte prost mobilată. Eșea tocmai din cabinetul său de lucru unde nu intra nimeni, nici Jérôme, servitorul. A treia oară l-am găsit mâncând foarte pe sponei în bibliotecă, aci trebuind să stăm mai mult, mi-am propus să studiez pe acest străin.

Nu e om ordinar. Ascunde un mare și dulce secret, după toate probabilitățile. E puțin îndoit, ca toți cari duc o astfel de sarcină. După ce am observat așa de bine capul acesta frumos, după ce l-am auzit răspuzând așa de bine unuia din vulturii baroului din Paris, m-am gândit că omul acesta de trei zeci și cinci de ani, trebuie să producă deodată o mare senzație.

— La ce să ne ocupăm de el? zise d-na de Wattville. Ai câștigat procesul și l-ai plătit.

Conversația urmă pe altă temă și Albert Savaron fu uitat. Dar în sufletul Philomènei se născu curiozitatea aceea așa de vie la vârsta aceasta și portretul minunatului necunoscut îi aprinse dorul unui roman. Ce ființă ideală acest Albert, — se gândea dânsa —, întunecat, suferind, elocuent, muncitor! Amedeu era o păiață pe lângă el. Câte enigme de deslegat îi dedia Albert Savarus, al cărui nume îl repeta mereu.

Să-l vadă, să-l zărească numai, aceasta fu dorința tinerei fete până acum fără dorințe, rinte.

Și reluă în mintea, în închipuirea sa toate frazele abatelui Grancey, căci toaote o isbiseră.

— O frunte frumoasă, își zicea privind frunțile commesenilor.... A lui Soulas prea bombată; aceea a d. de Grancey e frumoasă dar are șapte-zeci de ani, și nu mai are păr, astfel că nu mai știi unde se sfârșește.

— Ce ai Philomène? nu mănânci?...

— Nu mi-e foame, mamă.

Și firul întrerupt, îl începu iarăși... mâni de prelat, ochi frumoși.. în fine în reveria sa își aduse aminte de o fereastră luminată, pe care o observase într'o noapte când s'a deșteptat. Ah! Il voi vedea, își zise, lumina aceea e a lui, voi putea să-l văd..

Se sculară de la masă, societatea intră în salon. Toată seara Philomène ascultă ca să mai audă ceva despre Albert Savaron; dar afară de felicitările pe care fiecare a venit le adreseze abatelui, fără să aducă vre-o laudă avocatului, nu auzi nimic. D-șoara de Wattville aștepta cu nerăbdare noaptea.

Își propuse ca între două și trei ore să se scoale ca să vadă ferestrele cabinetului lui Albert.

Când veni ceasul acesta, simți o nespusă plăcere, privind lumina, ce din odaia lui Albert străbătea până la dânsa printre arborii aproape desfrunziți ai grădinilor.. Și cu vederea aceea, pe care numai pasiunea o dă, vedea pe Albert scriind și descifra parcă frazele frumoase eșite din măeastra-i pană.

„Când toți dorm el veghează... ca Dumnezeu“, fură primele vorbe cari o înecară.

A doua zi de dimineață, Philomène de Watville, îmbrăcându-se privea pe Albert Savaron care se plimba prin grădină.

— Ce m'aș fi făcut de-ar fi locuit aiurea? Aci îl pot vedea! La ce se gândește?

După ce văzuse pe acest om, în inima tinereii se născu dorința de a-l cunoaște de aproape, de a pătrunde secretele sale. Toată ziua, cât a țesut, a făcut planuri. În fine hotărî să se spovedească Duminecă înainte de opt ore astfel ca la slujbă să-l poată vedea pe Albert. Pe lângă tatăl său se purta bine și îl decise să construiască în mijlocul grădinei, un chioșc. Din acest observator spera să urmărească toate mișcărilor lui Albert.

Dumineca, cea mult așteptată veni. Intr-o toaletă mai frumoasă ca întotdeauna plecă. Inima Philomènei bătea, ca atunci când așteptăm un mare eveniment.

Nu știa până atunci ce înseamnă a merge pe stradă și era așa de naivă în cât îi era frică de mama sa ca să nu-i citească proiectele pe frunte.

Iși dăduse întâlnire la opt și un sfert cu preotul, însă venise la opt ca să poată admira pe Albert în momentul când acesta va intra în catedrală.

Trebuia să fie cineva urât de tot ca să nu fie găsit frumos de d-șoara de Watville în dispoziția sa. Iar Albert Savaron, foarte distins, făcu o impresie și mai bună Philomènei. Felul lui de a fi, mersul, statul, tot până și vestmintele respirau un mister!

Biserica până atunci întunecată pentru Philomène, se luminează deodată la intrarea

lui. Fericirea aceasta nu dură mult căci preotul veni să o spovedească, iar după spovedanie plecă. Vorbele vicarului general îi veniră în minte:

— El suferă! De ce, de ce a venit la Besançon? Ah! vreau să știu totul! dar cum?

Sub stăpânirea acestei dorinți și din ziua în care văzuse pe Savaron, tânăra fată, continuă să grăbească construirea chioscului din grădină.

Intr'adevăr lucrarea fu terminată, fără ca d-na de Wateville să știe, că ideea fuse dată de fiica sa. Din chioșc se vedea de minune la Albert Savaron. Domnul de Wateville tatăl său avea s'o mai servească, tot așa de bine.

In timpul acesta, strălucitoarea pledoarie a lui Savaron, fu uitată.

Nimeni nu-l vedea nicăeri, căci nu eșea din casă. Pledase încă de vre-o trei ori în fața tribunalului comercial și câștigase. Negustorii aveau mare încredere în el. Cu ajutorul lor, mai bine cu banii lor, Alibert reuși să facă să apară o revistă. Era singura din partea locului și purta titlul „Răsăritul“. Direcțiunea financiară o lăsă negustorului Boucher, iar cu partea literară era însărcinat fiul acesuia Virgil. De fapt însă, mâna de fier a lui Savaron conducea totul. Se tratau aici afaceri de comerț, și pentru ca succesul să fie mai mare, revista publică și câte o bucată literară, a lui Virgil Boucher, lacom de glorie. Abonamentele curgeau, revista se prezentase bine.

Philomène auzise vorbindu-se despre gazetă spusese tatălui său, iar acesta măgulit de probele de dragoste ce-i arăta fica-sa de cât

va timp, se duse în persoană și se abonă pe un an.

Cele patru numere apărute le împrumută fiicei sale fără știrea d-nei de Wattville, care în severitatea sa n'ar fi permis citirea revistei.

În timpul nopții Philomèna putu să citească o nuvelă a lui Savaron, pentru prima oară în viața sa. (Ea simțea viața numai de două luni).

Efectul e ușor de ghicit dată fiind afecțiunea fetei pentru autor și având în vedere că Savaron aducea în povestire farmecul unei școale literare nouă, dulceța aceea plină de melancolie cu care își povestește cineva viața plină de poezie. Momente trăite de Albert găsi Philomène în nuvela:

AMBIȚIOS DIN DRAGOSTE

În anul 1823, doi tineri cari își propuseseră o călătorie în Elveția, au plecat din Lucerna într'o frumoasă dimineață de Iulie, cu o barcă condusă de trei lopătari, și s'au îndreptat spre Fluelen, convenind să se oprească la toate localitățile însemnate de pe țărmurile lacului celor patru cantoane. Tablourile pe cari natura le desfășură ochilor, între Lucerna și Fluelen, înfățișează toate combinațiunile pe cari închipuirea cea mai pretențioasă le-ar putea cere munților, și apelor, lacurilor și stâncilor, pâraelor și câmpiilor, arborilor și torentelor. Erau singurătăți sălbatice și câmpii verzi, peninsule dințate, păduri adânci și golfuri singuratece; sau văi încântătoare și pline de farmec, — așa cum le vedem numai în vis.

Trecând pe dinaintea târgului Gersan, unul din cei doi prieteni, privi mult timp o casă de lemn, care părea a fi clădită de curând, înconjurată de un gard de țăpuși, așezată pe un promotoriu aproape la nivelul apei. Când barca trecu pe dinaintea casei, un cap de femeie se desluși din fundul camerei dela primul etaj. Admira efectul bărcii pe apă.

Unul dintre tineri, băgă de seamă aruncătura de ochi indiferentă a tinerei femei.

— Să ne oprim aci, se adresă el amicului său; eu toate că alesesem Lucerna ca stație principală, din care să vizităm Elveția, tu nu te vei supăra? Leopold, dacă 'mi voi schimba părerea, rămânând aci. Tu fă ce vrei, eu mi-am terminat călătoria. Imi voi aduce aci toate bagajele noastre dela Lucerna, și-mi voi alege locuința chiar înainte de a pleca tu, ca să mă regăsești la întoarcere.

— Aci sau la Lucerna nu-i mare diferență, așa că nu mă opun capriciului tău.

Acești doi tineri erau prieteni în adevăratul înțeles al cuvântului. Aveau aceiași vârstă, își făcuseră studiile împreună, și după ce și-au isprăvit „dreptul“, socotiră să pterea-că vacanța într'o călătorie în Elveția. Leopold avea o fire blândă, miloasă, și se bucura de o judecată foarte nepărtinitoare. **Visul** părinților săi, era să-l vadă notar la Paris. Și Leopold se vedea notar la Paris; viitorul i se desfășura înaintea ochilor, ca unul din drumurile mari, cari străbat câmpurile și se pierd în zare, o cale ce învățase s'o privească cu o supunere plină de filozofie.

Caracterul tovarășului său, pe care îl vom numi Rudolf, producea cu acel al lui Leopold un contrast izbitor; fapt care desigur a contribuit la tăria legăturilor lor.

Rudolf, era fiul natural al unui nobil, care muirse înainte de a asigura existența unei femei iubite și a fiului. Mama constrânsă de împrejurări, vându tot ce mai avea, puse suma la o bancă și căpătă un venit anual de vre-o cincisprezece mii de lei. Ea se hotărî să facă tot ce-i va sta în putință, pentru a

forma o educație bună fiului ei, și a-i asigura din economii, un capital pentru majorat. Fără aceste mijloace, i-ar fi fost imposibil să crească copilul, viitorul său, singura-i speranță, singuru-i ogor de bucurii.

Rudolf era înzestrat cu o sensibilitate foarte pronunțată. Activitatea sa se manifesta pretutindeni, încă din copilărie. La el, dorința devenea o putere superioară, care îi conducea ființa, îi atâta imaginația și îi regula acțiunile. Cu toate eforturile mamei sale de a-i impune un altfel de a fi el rămânea același; dorința era la el stăpânitoare, predominând întocmai ca închipuirea la poet, calculele la un savant, natura la un pictor, melodia la un compozitor. Visând îndeplinirea proiectelor sale, lăsă la o parte mijloacele de execuție. Această dorință aprinsă, călăuzită cu pricepere îi fu de mare folos în decursul anilor de studiu. Pătrundea până la cele mai mici amănunte materia de studiu în dorința sa de a o pricepe. Mama sa era mândră de el, și căuta să întărească legăturile de prietenie dintre el și Leopold, văzând în viitorul notar, un tutore, o călăuză care, până la un punct ar putea s'o înlocuiască pe lângă Rudolf, dacă, — mai curând sau mai târziu —, ea i-ar lipsi.

Leopold, care cunoștea bine pe Rudolf, nu păru de loc mirat, văzându-l că rămâne pe loc și renunță la excursiunea proiectată la S-t Gotard.

În timp ce la hanul „Lebedei“ li se pregătea masa, cei doi prieteni făcură înconjurul satului și ajunseră în vecinătatea drăguței case de lemn. Aci vorbind cu țărani, Rudolf

găsi o căsuță de burghez a cărei proprietară, — după obiceiul vechi al Elvețienilor—primi bucuros să-l ia în gazdă. I se oferî o cameră cu vedere la lac, la munți, la încântătoarele priveliști pe cari lacul celor patru cantoane le oferă admirației călătorilor. Această casă era despărțită printr'o uliță îngustă și un gard, de casa nouă, în care Rudolf întrezărise chipul frumoasei sale necunoscute. Pentru o sută de lei avea totul. Dar, în vederea cheltuelilor pe cari aveau să le facă soții Stopfer, cereau plata pe trei luni înainte. Indată după masă, Rudolf se instală în noua sa locuință.

Apoi după ce s'a despărțit de Leopold urmărind barca până ce a perdut-o din vedere, își îndreptă privirile spre casa nouă, sperând să mai vadă chipul necunoscutei. Nimic însă nu dădea semne de viață. La masă, multumită ușurinței cu care vorbeau soții Stopfer, el află tot ce voia să știe despre vecini.

Necunoscuta se numea Fanny Lovelace (se pronunță Liveless). Miss Lovelace se stabilise aci pentru tatăl său, căruia doctorii îi recomandaseră aerul cantonului Lucerna. Acești Englezi, cari veniseră fără alt servitor de cât o fetiță de patrusprezece ani, mută, și foarte devotată domnișoarei Fanny, erau instalați împreună cu un grădinar Bergmann pe lacul Major; acest Elvețian însă preferă să le închirieze etajul de sus al casei în care se aflau acum. Bătrânul Lovelace pare că trecuse de nouăzeci de ani și nu eșea din casă de cât foarte rar; fiica sa lucra ca să aibă din ce trăi, traducând din englezește sau chiar scriind. Astfel că bătrânul și tâ-

năra Lovelace nu-și permiteau nici-o plimbare cu barca, nici-o excursiune în împrejurimi, lucru care necesita oarecare cheltuială. O sărăcie care te face să renunți la astfel de plăceri — căci în Elveția acestea sunt distracțiile — atrage foarte mult compătimirea locuitorilor.

Soții Bergmann aveau aci și o seră.

Florile, fructele, vegetațiile străine ale acestei locuințe, determinaseră pe Miss Fanny să o aleagă în trecerea sa prin Gersau. Tânăra, cel din urmă copil al bătrânului, părea a avea nouăsprezece ani. Imediat după sosire își închiriasse un pian din Lucerna, căci: adora muzica, și..

— Ce fericire! își zicea Rudolf, îi plac florile muzica și are vârsta de măritat! ce fericire!

A diua zi el își ceru voie să viziteze sera și grădinile, cari în localitatea aceea se bucurau de oarecare renume. Nu i-au permis lucrul acesta îndată. Bătrânii voiau să-i vadă pașaportul. Rudolf îl trimise numai decât.

În fine, în ziua următoare pașaportul îi fu înapoiat și fu poftit să viziteze sera și grădinile. Intrând pe poartă, Rudolf fu cuprins de niște tresărituri pe cari numai oamenii cu emoții vii le cunosc și aceia cari într'un singur moment sunt așa pasionați cum mulți nu sunt în viața întreagă. Foarte rezervat ca să placă bătrânilor proprietari, în cari vedea pe păzitorii comorii sale, el străbătu grădina, privind din când în când spre casă, pe furis și cu mare băgare de seamă, căci înfațișarea celor doi bătrâni, mărturisirea o vădită neîncredere. Atenția lui fu atrasă de mica eu-

glezoaică mută, a cărei voiciune îl făcu să vadă într'ansa o fată de sud, o Siciliană chiar. Fetița avea obrazul de culoarea aramei, ochii vii, pleoapele mari, sprâncenele lungi, părul negru și sub pelița brună vinele pronunțate. Privea pe Rudolf cu ochi ceretători urmărindu-i toate mișcările.

— A cui e această mică Maură? întrebă el pe Bergmann.

— A englezilor, răspuse Bergmann.

— Nu cred să fie născută în Anglia.

— O fi adus-o din Indii.

— Am auzit că domnișoarei Lovelace îi place muzica; așa rămâne încântat dacă în timpul șederei pe care mi-a recomandat-o doctorul pe țărmul lacului, ar primi să facem muzică împreună.

— Ei nu primese pe nimeni, răspuse bătrânul grădinar.

Rudolf își mușca buzele și plecă fără să viziteze casa și partea dinspre lac a grădinii. În partea aceasta casa avea o galerie elvețiană care o înconjura. Rudolf admirase mult aspectul acestei galerii, dar în zadar. Când a plecat s'a văzut mic în fața sa, ca orice om de spirit, chinuit de nereușita unui plan, a cărui izbândă o credea sigură.

În seara zilei făcu o plimbare cu barca până la Brunnen și Schwitz și se întoarse noaptea târziu. De departe văzu fereastra deschisă și camera luminată, apoi auzi notele pianului și accentele unei voci limpezii, pierzându-se pe întinsul apei. Se opri, fermecat de o arie italiană, divin executată; apoi când muzica tăcu, se urcă pe mal și se așeză pe niște stânci cari prin niște salcâmi

spinoși erau despărțite de o frumoasă alee de tei din grădina lui Bergmann. După o oră de odihnă, auzi pe cineva vorbind în apropierea sa; cuvintele cari veneau la urechile sale, erau italienești și grăite de două voci de tinere femei. Se folosi de un moment în care cele două fete erau la un capăt, și se strecură pe nesimțite la celalt capăt. De acolo, fără să fie observat, putu să vadă și să audă tot ce se petrecea. Care nu fu mirarea lui Rudolf, când recunoscu într'una din cele două femei, pe micuța mută vorbind italienește cu **Miss Lovelace**. Erau unsprezece ceasuri; liniștea pe lac și în preajma casei, era adâncă, așa că cele două femei se credeau singure. Rudolf ghici că fetiței i se poruncise să fie mută, accentul în care era vorbită limba, convinse pe Rudolf că era limba maternă a acestor două femei, cari nu puteau fi Englezoaice.

— Sunt italieni refugiați sau exilați — își zise el — și se tem de poliția Austriei sau a Sardiniei. Așteaptă venirea nopței ca să se plimbe și să vorbească în siguranță.

Rudolf se înalță pe gard și se agăță ca un șarpe, spre a-și croi o intrare printre două ramuri de salcâm. Cu riscul de a-și sfâșia hainele și a se sgâria pe tot corpul, ajunsese în grădină, apoi când ele fură la zece pași de el, fără să-l vadă în umbra gardului luminat de lună, le eși înainte de odată.

— Nu vă temeți, se adresă el în franțuzește italienecei, nu sunt spion. Sunteți refugiați, am ghicit-o. Eu sunt un francez pe care o singură privire a d-voastră l-a pironit în Gersau... și

Rudolf căzu zdrobit de durerea pe care i-o produsese o lovitură în sold.

— **Nel ligo con pietra!**¹⁾ grăi micuța mută.

— Asta mi-a lipsit, zise Rudolf, scoțându-și din sold un pumnal care se oprise într'o coastă; puțin mai sus și îmi străpungea inima. A greșit, Francesca, se adreșă el, aducându-și aminte numele pe care Gina — așa se numea muta — îl repetase de câteva ori. Nu-i duc ură, nu o certa: Fericirea de a-ți vorbi valorează mai mult ca o lovitură de pumnal! Vă rog numai să-mi arătați drumul la casa Stopfer și plec. Fiți liniștiți, nimeni nu va ști nimic.

Francesca, venindu-și în fire din mirarea în care rămăsese, ajută lui Rudolf să se ridice, și spuse Ginei câteva vorbe cari îi umplură ochii de lacrimi. Rudolf e silit să se lungească pe bancă. Gina îi desface cămașa și sugă cu putere rana. Francesca, care îi părăsese, vine cu o bucată de plastru englezesc și-l lipește pe rană

— Astfel vei putea merge acasă!

Amândouă îi dădură brațul, până la o porțiță a cărei cheie era la Francesca în buzunar.

— Gina vorbește franțuzește? întrebă Rudolf.

— Nu! Dar fii liniștit! răspunse drăgălaș Francesca.

— Lasă-mă să te văd, zise Rudolf, mult timp poate nu voi mai putea veni.

El se rezină de poartă și admiră chipul frumos al italiencei, care se lasă un moment

¹⁾ Să-l dăm în lac cu pietre.

să fie contemplată în tăcerea și lumina palidă a celei mai frumoase nopți care a domnit vre-o dată peste lacul acela, regele lacurilor Elveției. Francesca era Italiană clasică, astfel cum o visează și o vrea închipuirea. Paliditatea feței arăta o îngrijire, dar nu ștergea voluptatea unor ochi mari umezi de un negru catifelat. Două mâini,—cele mai frumoase mâini pe cari un sculptor grec le-ar fi putut prinde vreodată la brațele poleite ale unei statui sustineau pe Rudolf: care vedea ca prin vis, forma ovală, puțin lungă a feței, o gură tristă întredeschisă lăsa să se vadă două rânduri de dinți albi strălucitori între două buze cărnoase, fragede și colorate.

Regularitatea trăsurilor feței garantau Franciscei durata frumuseților. Dar ce plăcu mai mult lui Rudolf fu sinceritatea aceea cu care îl compătimea.

Francesca spuse ceva Ginei, apoi aceasta conduse pe Rudolf până la casa Stopfer.

Când se găsi singur, în pat, suferințele îi aduseră aminte de cuvintele Ginei.

— Nel ligo! ce repede m'ar fi aruncat în lac cu o piatră de gât!

A doua zi trimise după cel mai bun chirurg din Lucerna, căruia îi ceru cel mai mare secret, făcându-l să înțeleagă că e vorba de o afacere de onoare. Leopold veni și el din excursie în ziua în care prietenul său părăsea patul. Rudolf îi povesti cele întâmplate și-l rugă să-i aducă din Lucerna toată corespondența. Leopold îi aduse însă o noutate înfiorătoare: mama lui Rudolf murise! În timpul când cei doi amici se îndreptau din Lucerna spre Bâle, scrisoarea fatală trimisă

de tatăl lui Leopold, sosise la Lucerna în ziua plecării lor la Fluelen. Cu toate precauțiunile lui Leopold, Rudolf fu cuprins de niște friguri nervoase. Indată ce se făcu bine rămase singur, căci Leopold cu o procură de a lui plecă în Franța. Astfel Rudolf rămase la Gersau, singurul colț din lume, unde sufletul lui mai găsea mângăere. Starea tânărului fărncez, desperarea sa atraseră luarea aminte și compătimirea întregului sat Gersau. Muta cea falsă venea în fiecare dimineată să ia vești pentru stăpâna sa, care se interesa mult de starea lui Rudolf. La însănătoșire, Rudolf, se duse la vecinii săi ca să mulțumească domnișoarei Fanny Lovelace și tatălui ei, de interesul pe care i-l purtase. Pentru prima oară, de la stabilirea sa la familia Bergmann, bătrânul primea pe un străin în apartamentul său. Rudolf, datorită numai nenorocirilor sale și calității de Francez, care înlătura orice bănuială, fu întâmpinat cu multă dragoste. Francesca așa de frumoasă în acea seară, pătrunse în inima lui abătută. Surâsul ei aruncă multe raze de speranță asupra jalei lui. Ea cântă, nu arii vesele, ci frumoase și melancolice melodii, asemenea cu starea lui Rudolf. El observă această delicată îngrijire. Pe la orele opt, bătrânul se retrase și fără a arăta frică, îi lăsă singuri.

Ostenită de muzică, Francesca conduse pe Rudolf în galeria din care se desfășurau tablourile încântătoare ale lacului, și-i făcu semn să șeadă pe o bancă de lemn, lângă ea.

— Faă vre-o indiscreție întrebându-vă de vârstă, dragă Francesca?

— Nouăsprezece ani! dar trecuți.

— Dacă ceva pe lume ar putea să stingă durea care mă stăpânește, să mă renască, ar fi speranța că vre-odată — vei fi soția mea, în orice condiții, căci ești frumoasă, și pentru mine, ești mai scumpă ca fata unui prinț. Trémur mărturisindu-ți sentimentele care mi le-ai inspirat; dar ele sunt adânci, sunt vecinice!

— Destul! zise Francesca punând un deget dela mâna dreaptă pe buze. Nu merge prea departe!... sunt măritată de trei ani, nu sunt liberă!...

Un timp, o tăcere adâncă domni. Și când Francesca înspăimântată se apropie de Rudolf, văzu că acesta își pierduse conștiința.

— Povero! (săracul) și eu îl credeam îndiferent!

Alergă după ether și aduse pe Rudolf în simțiri.

Când își veni în fire acesta repetă:

— Măritată! și ochii îi se umplură de lacrimi.

— Copilule, reluă Francesca, mai sunt speranțe, bărbatul meu are...

— Optzeci de ani?

— Nu! zise ea surâzând, șaiszeci și cinci; își dă înfățișare de moșneag ca să înșele poliția.

— Scumpă, reluă Rudolf, încă vreo câteva emoțiuni ca acestea m'ar omori.

Abia după douăzeci de ani de cunoștință vei putea ști tăria sufletului meu și natura aspirațiunilor sale către fericire. Această plantă, zise Rudolf, arătând un iasomin care învăluia balustrada, pentru a-și arăta florile

razelor soarelui, nu se înalță însufletită de o putere mai mare ca aceea cu care sufletul meu s'a legat de al tău. numai de o lună. Te iubesc cum n'am iubit pe nimeni, și această dragoste va rămâne principiul ascuns a vieții mele, și cine știe dacă nu-mi va aduce moartea!

— O! Francez, Francez, exclamă ea cu un ton îndoelnic.

— Va trebui să aștept să te iau din mâinile timpului; și voi aștepta plin de speranțe, fără să las vre un alt simțimânt să încolțească în inima mea.

Ea îl privi îndoelnic.

— Nimic, reluă dânsul, nici chiar o închipuire. Unica grijă va fi să-mi formez viitorul, un viitor strălucit, pentru tine, căci natura te-a creat princesă...

La aceste cuvinte, un surâs ușor flutură pe buzele ei, surâs care dădu feții sale o expresie încântătoare, un ce delicat, pe care Leonard l'a zugrăvit atât de bine în *Giocconda*. După o pauză Rudolf reluă:

— ...Cât trebuie să suferi din cauza lipsei din exil! Ah! dacă ai vrea să mă faci cel mai fericit, și dacă ai vrea să binecuvântezi iubirea mea consideră-mă ca prieten. Mama mi-a lăsat o moștenire de șaiszeci de mii de lei, ia pe jumătate.

Francesca îi aruncă o privire pătrunzătoare.

— N'avem trebuință de nimic, căci munca mea acoperă toate cheltuelile.

— Aș putea să mă împac cu gândul că Francesca lucrează? strigă el. Intr'o zi te vei întoarce în Italia, vei deveni din nou ce ai

foști și îmi vei înapoia ce ți-am împrumutat.

— Să lăsăm acest subiect întrerupse dânsa cu un ton impunător! Fă-ți un viitor strălucit, fii printre cei mai merițoși oameni ai țării tale, căci eu vreau aceasta! Fii ambițios, căci trebuie. Renumele e o punte, cu care poți trece peste ori ce prăpastie. Te văd cu înalte facultăți, întrebuintează-le cu folos pentru fericirea omenirii, nu pentru mine; atunci vei fi mai mare în ochii mei.

În timpul acestei convorbiri, Rudolf descoperi în Francisca entuziasmul și cultul acela pentru libertate, care fusese baza triplei revoluțiuni din Neapole, Piemont și Spania.

La plecare fu condus până la poartă de Gina. Nimeni nu tulbura liniștea satului Gersau la ora aceasta. Rudolf chemă la o parte pe Gina, și o întrebă într'o italienească stricată: cine sunt stăpânii ei, oferindu-i o monedă de aur.

— Domnule, zise Gina luând banii, stăpânul meu e faimosul librar Lamporani, din Milan, unul din șefii revoluției, conspirator pe care Austriacii vor să pue mâna.

— Soția unui librar!... cu atât mai bine, gândi Rudolf, suntem mai aproape.

— Din ce familie e? căci are aerul unei regine.

— Toate Italienele sunt așa, răspuse cu mândrie Gina; tatăl ei se numește Colonna.

Atâta fu în seara aceea.

Impins de dorința de a procura vre'o disfracție Francescei, Rudolf își pregăti un aco-perământ umbros la barcă, și propuse iubitei să se plimbe pe lac.

Italianca primi, dar luă cu dânsa și pe Gi-

na. Cele mai neînsemnate mișcări ale sale, trădau lui Rudolf o educație superioară, de cel mai înalt rang social.

Modul cum s'a așezat în barcă, l-a făcut să se simtă oare cum îndepărtat de dânsa; în fața aerului ei mândru și nobil, familiaritatea premeditată de Rudolf, căzu. Cu o privire numai, Francesca se făcu princesă. Par'că ghicise gândurile ascunse ale supusului ei.

Tânărul observase de mult că Francesca este de o natură nobilă și crescută în bogăție. Mobila salonului unde îl primise întâiu, îmbrăcămintea ei, în fine totul trăda un gust ales, un lux ascuns, cele mai mici detalii îi veneau în memorie și îl făceau să se gândească la vre-un alt șiretlic, asemănător mutismului Ginei.

— Incotro voești să mergem, *Signora Lamporani*, întrebă el.

— În spre Lucerna, răspunse Francesca.

— Ce ai cu mine? zise el așezându-se lângă dânsa și cerându-i mâna, pe care Francesca o retrase; ești rece, ești indiferentă...

— Ai dreptate, răspunse ea surâzând, e adevărat, nu e frumos, e ceva comun.

În franțuzește ai zice că nu e artistic.

Dar mai bine să te explici decât să îți gânduri reci și ascunse față de un amic, și că îmi ești amic mi-ai probat și sunt convinsă. Am mers prea departe.. Poate m-ai luat drept o femeie ordinară... Rudolf nega prin semne — dar ea făcându-se că nu observă continuă: Da, am băgat de seamă, și bineînțeles că m'am oprit. Ei bine, voi termina prin câteva cuvinte pline de adevăr. Să știi Rudolf că, am puterea de a înăbuși

orice sentiment, care n'ar fi în armonie cu ideile pe care le-am despre adevărata dragoste. Pot să iubesc, cum știm noi să iubim în Italia; dar îmi cunosc datoriile: nimic nu mă poate face să le uit. Măritată, fără consimțământul meu, cu acest bătrân, aș putea să profit de toată libertatea pe care mi-o dă cu atâta încredere; dar trei ani de căsnicie probează că m'am supus legilor conjugale. Nici cea mai aprinsă pasiune nu m'ar face să dorească libertatea. Emilio îmi cunoaște caracterul.

El știe că afară de inima pe care o pot da fiindcă îmi aparține, eu n'aș cuteza să dau măcar mâna.

Iată de ce am retras-o adineauri.

Voesc să fiu iubită, așteptată cu credință; în schimb, nu pot să dau decât o slăbiciune, o dragoste fără margini, care va fi însă în hotarele inimei, — terenul permis. Acestea fiind zise, termină dânsa cu mulțămire, voi redeveni surâzătoare sburdalnică, ca un copil care nu cunoaște pericolul familiarității.

Declarația aceasta, făcută pe un ton foarte sincer, fu întovărășită de priviri în care se citea un adevăr adânc.

— O princesă Colonna n'ar fi vorbit mai bine, zise Rudolf surâzând.

— Să fie aceasta, replică ea mândră, ceva relativ la umila mea origine?

Iubirei d-tale îi trebuie un titlu de noblețe? La Milan cele mai frumoase nume ca: Sforzza, Canova, Visconti, Orsini, sunt scrise de-asupra prăvăliilor; dar deși negustoreasă, am sentimente nobile.

— Nu, doamnă, am voit să vă aduc o lau-

dă... Crede-mă, iubirea mea e absolută, ea îmi impune o ascultare fără margini.

Ea înclină capul, ca o femeie satisfăcută.

— Atunci domnul primește condițiunile?

— Da, răspunse el. Înțeleg că la o femeie darul iubirii nu se poate stinge, văd că vrei numai să-l restrângi. Ah! Francesca, a împărți o iubire la vârsta aceasta, cu o femeie încântătoare, regina a frumuseții, cum ești tu, însemnează a-ți vedea dorințele împlinite. Să te iubesc cum vrei tu să fii iubită, asta însemnează să mă apăr de tot ce e rău și viciu: Voi întrebuinta toată voința mea, într'o pasiune nobilă, de care mai târziu voi fi mândru, și-mi voi aduce cu drag aminte momentele fericite petrecute cu tine. Dacă ai ști cu ce culori și cu câtă poezie, îmbraci tu aceste locuri!...

— Aș vrea să știu! zise ea.

— Ei bine, aceste ore vor străluci în foată viața mea, ca un diamant pe fruntea unei regine.

Drept răspuns, Francesca puse mâna sa în a lui Rudolf.

— O! scumpă, pentru totdeauna scumpă spune-mi, n'ai iubit încă?

— Nici odată!

— Și îmi dai voe să te iubesc, așteptând voința cerului?

Ea înclină dulce capul. Două lacrimi mari se rostogoliră pe obrazii lui Rudolf.

— Ce ai? întrebă ea, lăsând tonul împunător de mai înainte.

— Nu mai e mama, ca să-i spui, cât de fericit sunt; s'a dus fără să vadă cecece i-ar fi îndulcit ceasurile din urmă..

— Ce? întrebă ea.

— Iubirea ei, înlocuită printr'o iubire egală.

Povero mio, exclamă Italiana înduioșată. Crede-mă, reluă ea după o pauză, un lucru dulce, un element de credință pentru o femeec este de a fi numai ea pentru acela care îl iubește, a-l ști singur, fără familie, fără nimic în inimă afară de dragostea ei, înfine să fie numai al ei.

Când doi îndrăgostiți și-au vorbit astfel, inimile lor au simțit desfătarea acea dulce, în tăcere. Increderea e baza sentimentelor umane, cari numai astfel se aseamănă cu sentimentul religios: Omul e sigur de răsplata lui Dumnezeu. Dar ca să înțelegi plăcerea acestor momente unice în toată viața, trebuie ca să le fi trăit și să le fi simțit atunci, căci nu mai revin, cum nu revin bucuriile copilăriei. Să crezi într'o femeec, să faci din ea idolul tău, principiul vieții tale, lumina secretă a celor mai mici gânduri!... nu e aceasta o renaștere? o nouă viață care îți descopere toate fericirile? Un tânăr pune toate speranțele sale într'o astfel de dragoste. Rudolf și Francesca păstrară-câtva timp cea mai mare tăcere, înțelegându-se numai din ochi, și din priviri pline de înțelesuri. Se destăinuiau în mijlocul uneia din cele mai frumoase priveliști ale naturii, într'o măreție înțeleasă atât de bine de starea sufleților lor. In aceste momente unice în viață, până și cele mai mici impresiuni 'ți se înțipăresc adânc și neșters în suflet. In purtarea Francescei nu era umbră de prefăcătorie, tot era sincer din toată inima. Apele.

tărnu, cerul, iubirea lor chiar fură deci grandioase și suave, în mijlocul aceluia tablou vast, bogat în detaliuri, mărginit de vârfuli înzăpezite, munți cu povârnișuri repezi în cari avea să se ascunză fericirea lui Rudolf. Această betie dulce a sufletului, trebuia însă să fie tulburată. O barcă venea dinspre Lucerna; Gina, care se uită de mult la ea, făcu un gest de bucurie, fără să vorbească. Barca se apropia și când Francesca putu să distingă persoanele din ea, se sculă în picioare și strigă plină de bucurie: Tito! Tito! pe un tânăr. Acesta cum o văzu lopătă în spre ea, iar când bărcile fură una lângă alta, Italianca și Tito vorbiră așa de repede, cu un accent puțin cunoscut unei persoane care cunoaște limba numai din cărți, așa că Rudolf nu înțelese nimic din toată convorbirea lor. Frumusețea lui Tito, familiaritatea ei, veselia Ginei, îl nelinișteau.

De altfel nici un îndrăgostit, nu e mulțumit când se vede trecut cu vederea, pentru orice. Tito aruncă un săculeț,—plin cu aur desigur —, Ginei, și un pachet de scrisori Francescei, care începu să le citească, făcând un gest de adio lui Tito.

— Intoarceți repede la Gersau, vreau ca Emilio să afle cât mai repede...

— Ce s'a întâmplat? întrebă Rudolf.

— Libertatea! exclamă ea cu un entuziasm de artistă...

— Și bani! răspunse ea un ecou Gina.

— Da, — reluă Francesca —, de acum s'a sfârșit cu suferința. Abia unsprezece luni de muncă, și mă plictisise, văd că nu sunt făcută pentru literatură...

— Cine e acest Tito? întrebă Rudolf.

Secretarul nostru, Bietul băiat! n'a putut să vie pe la Saint-Gothard, nici prin Simplon: a venit pe mare pe la Marsilia, prin Franța. În fine, în trei săptămâni suntem la Geneva, acolo vom trăi altfel. Ce zici Rudolf? îi zise ea văzându-l că se întristează, lacul Geneva nu e mai frumos ca lacul celor patru cantoane?

— Cu câtă părere de rău, voi părăsi casa Bergmann.

— Vei veni să mănânci cu noi, ca să-ți înmulțești amintirile. Azi suntem în sărbătoare căci suntem liberi și în afară de orice pericol. Mama îmi serie că peste un an vom fi din nou în patrie. Ah! scumpa patrie!..

Barca ajunsese la mal, Rudolf sări pe țărmul nisipos, ajutând Italienei să se dea jos, o conduse până la poarta casei Bergmann, apoi plecă să se îmbrace pentru masă. La întoarcere abia putu să-și stăpânească mirarea în fața schimbării pe care vestea cea bună o făcuse în figura librarului. Nu mai era bătrânul de nouăzeci de ani ci un bărbat de șeaizeci de ani abia, bine conservat, un Italian slab; drept ca un I; cu părul rar dar încă negru, lăsând să se zărească un craniu alb; ochii vii; dinții complecți și albi și pe buze un surâs ironic, surâs fals sub care omul își ascunde adevăratele sentimente.

— Iată pe bărbatul meu în forma-i naturală, se adresă Francesca lui Rudolf.

— O cunoștință cu totul nouă, răspunse tâvărul.

— Cu totul nouă, zise librarul. Am fost ac-

tor și știu minunat să-mi schimb fața. Tot ceea ce înveți la tinerețe îți servește odată. Iată, dacă soția mea n'ar fi căpătat o educație serioasă ca să trăiesc aci, ar fi trebuit să mă fac tăetor de lemne. Sărmana Francesca! cine ar fi crezut că ea îmi va da de mâncare vreodată?

Ascultând pe onorabilul librar, Rudolf îl cereetă cu deamănuntul.

— Ce aveți Dămnule, — îl întrebă Francesca pe un ton foarte natural, — vă întristează oare fericirea noastră?

— Bărbatul tău e încă tânăr, îi șopti el la ureche.

N'are decât șaiszeci și cinci de ani, dar penel nu e mult!

Aci un hohot de răs făcu pe Rudolf s'o dojenească.

— Nu pot să te văd bătându-ți joc de o dragoste așa de sfântă, ca aceea ce mă leagă de tine!

— Taci! zise ea bătând din picior, și cereetând dacă bărbatul ei ascultă. Nu tulbura liniștea acestui scump om, blând ca un copil din care poți face ce vrei. El îmi e supus, altfel n'ar fi lăsat nici avere nici rang, pentru ideile mele liberale, atât de opuse cu ale sale.

Amestecul acesta de noblețe și mărinimie îi dădea înfățișarea ființei celei mai atrăgătoare din lume.

Veselia care stăpânea tot timpul pe cei doi refugiați, era cu totul opusă stării sufletești a lui Rudolf. Un noian de gânduri negre îl întrista.

Lueru care îl simt toți, când iubita le refuză ceva, în fața geloșilor.

— Să fie prea puțin sinceră? își zise Rudolf întorcându-se acasă. Nu mă iubeste? Prea era indiferentă! — Ah! dar nu! se dojeni singur — ea a luat parte la nenorocirea mea, și eu trebuie să împart veselia ei căci are dreptate să fie veselă și glumeață. E ființa cea mai sinceră din lume și cea mai iubitoare!

A doua zi și încă douăzeci de zile, Rudolf le petrecu la casa Bergmann, cercetând cu luare aminte fiecare mișcare a Italienei. Tânărul Francez, recunoscu în Francesca tinerețea neprevăzătoare, adevărata natură a femeii încă nesupusă, căutând, când să combată pasiunea, când să se lase subjugată de ea. Cu bătrânul ducea o viață, pe care o duce un tată cu fiica sa, arătându-i o recunoștință adâncă și demnă. Imprejurările acestea toate îi prezentau lui Rudolf un ce nepătruns, adânc, neînțeles, a cărui deslegare îl atrăgea din ce în ce mai mult.

Zilele din urmă au fost petrecute în bucurii ascunse, înbinate cu momente de melancolie, de revolte, de mici certuri mai drăgălașe decât orele în cari Francesca și Rudolf se înțelegeau. El se simțea atras din ce în ce mai mult de iubirea ei sinceră, de pasiunea ei care o făcea geloasă, de cele mai mici nimicuri la cele mai nebăgate în seamă ocaziuni.

— Ți place luxul? zise el într'o seară când Francesca își manifesta dorința de a pleca din Gersau, unde îi lipseau multe.

— Eu, zise ea, iubesc luxul cum iubesc artele, un tablou de Raphael, un cal, o zi frumoasă, sau golful Neapole! Și apoi nu e natural ca niște burghezi să aspire la lucruri

mari? — aci aruncă o privire răutăcioasă lui Rudolf și bărbatului său.

Picioarele mele, zise arătând două picioare încântătoare,—nu sunt făcute pentru osteneală! Măinile mele,—ea întinse o mână lui Rudolf —, aceste mâini sunt pentru muncă?

— Ah! Lasă-ne singuri, Emilio: vreau să-i vorbesc!

Bătrânul se retrase în salon fără urmă de neîncredere: cunoștea destul de bine pe Francesca.

Rămași singuri ea începu:

— Nu vreau să mă însotești la Geneva, căci e orașul flecărilor.

Nu vreau să fiu vorbită de rău, nu pentru mine, dar pentru el. Imi pun toate silințele să fac pe plac acestui bătrân, singurul meu protector. Să rămâi aci câteva zile după plecarea noastră, iar când vei veni la Geneva să vizitezi întâiu pe bărbatul meu și să'l lași să te prezinte mie. Trebuie să ascundem privirilor lumii iubirea noastră. Tu ști că te iubesc și eu îți voi proba aceasta: nici odată nu voi lăsa să pătrundă gelozia în sufletul tău.

În fine îl conduse într'un colț al galeriei, și lându-l de gât îl sărută pe frunte, apoi fugi, lăsându-l impietrit locului.

A doua zi Rudolf află că în zorii zilei, oaspetii casei Bergmann, plecaseră. Localitatea Gersau începând să-i fie nesuferită, el plecă la *Vevey*; însă atras parcă de apele lacului unde îl aștepta frumoasa italiană, ajunse către sfârșitul lui Octombre, la Geneva. Pentru

ca să înlăture neplăcerile oraşului, Rudolf se stabili la *Eaux-Vives*, în afară de oraş.

Odată instalat, prima lui grije fu de a întreba pe gazda sa, un negustor bătrân, dacă nu se stabiliseră în Geneva nişte Milanezi refugiaţi. Bătrânul îi povesti că Milanezii nu s'au refugiat acolo, dar că un prinţ din Roma, prinţul Colonna cu princesa sa închiriaseră pe trei ani una din cele mai frumoase vile de pe lacul Geneva, că prinţul era însoţit de fiica şi ginerele său, prinţul Gandolphini, un Napolitan, sau Sicilian, partizan înfocat al regelui Murat şi victimă a ultimei revoluţii.

Apoi că aceştia ar fi avut nevoie de o mulţime de permisiuni, de la papa şi de la statele străine şi numai astfel au putut sta în Geneva.

Rudolf bănuia ceva dar nu era lămurit. Prima sa promenadă fu pe malurile împes-triţate de vile, ale lacului Geneva. Drumul dela *Eaux-Vives*, înconjoară lacul, dar e foarte strâmt şi prin unele locuri din cauza terenului muntos abea lasă loc pentru două trăsură cari se întâlnesc. Câţiva paşi înaintea casei, de care îi povestise bătrânul, Rudolf auzi la spate uruitul unei trăsură şi abea avu timp să se dea la o parte, lăsând drum liber unei caleşti luxoase, trasă de doi cai mari englezeşti. Dar care nu-i fu emoţia când văzu în trăsură pe Francesca divin de frumoasă, la stânga unei dame bătrâne. La spate era un lacheu numai în fireturi îmbrăcat.

Francesca îl recunoscă, şi surâse văzându-l înmărmurit ca o statuă pe pedestal.

Trăsura pe care îndrăgostitul o urmări suind arcuşul, coti spre a intra pe poarta unei vile, la care el se duse îndată. Întrebând pe grădinar, cine locuieşte acolo, află că era vila prinţului Colonna şi Gandolphini şi că doamnele cari intraseră erau princesele.

Un vâl căzu de pe ochii lui Rudolf, începu să vadă limpede trecutul.

— De ar fi cel puţin ultima-i schimbare! se gândi îndrăgostitul.

Acum îşi închipuia că fusese jucăria unui capriciu, căci ştia bine ce e un capriciu pentru o italiancă. Dar ce crimă în ochii unei femei de a lua drept burgheză pe o princesă născută princesă? de a fi luat pe ficia unei ilustre familii a evului mediu, drept fiica unui librar! Sentimentul greşelilor mărea lui Rudolf dorinţa de a şti dacă va fi respins, uitat. Îşi trimise carta de vizită prinţului Gandolphini, şi fu îndată primit de falsul Lomparani, care-i eşi înainte, î-l primi cu dragoste cu o politeţe napolitană, îl plimbă pe o terasă de unde se vedea întreagă Geneva, cu frumoasele vile şi încântătoare poziţiuni. Conversă mult şi după ce îi expuse toate împrejurimile zise:

— După cum vezi soţia mea rămâne credincioasă locurilor! Ea petrece de minune. Astăzi seara avem un mic concert, cred că veţi face plăcerea soţiei mele şi mie, şi veţi veni. Două luni de plictiseală valorează cât ani de prietenie, căci mult ne-am plictisit în Gersau!

Deşi chinuit de curiozitate Rudolf nu îndrăzni să ceară să vadă pe Francesca, şi se întoarse la *Eaux-Vives*, gândindu-se tot dru-

mul la serată. În câteva ceasuri, iubirea lui, cât era de mare, tot se mai mări încă, prin sbuciumările sufletului în așteptarea evenimentelor. Acum înțelegea trebuința de a deveni ilustru, mare pentru a fi, ca treaptă socială, la înălțimea idolului său. Francesca căpătase mare valoare în ochii lui prin simplitatea purtării sale în Gersau. Infățișarea mândră a princesei Colonna, îl făcea să tremure, căci își închipuia că ea și cu bărbatul ei vor fi inimicii săi, și tăcerea care i-o recomandase Francesca, îi păru încă o probă de iubire.

În fine nouă ore sunară. Rudolf se sui în trăsură și spuse cu o emoție, ușor de explicat, ca să-l ducă la vila Jeanrenaud la prințul Gandolphini?

Când intră în salonul, plin de elita societății străine, tocmai se cânta un duo de Rossini; un moment stătu la ușă ca să nu tulbure muzica. De aci putu să vadă pe Francesca fără să fie văzut de ea. Princesa era în picioare la doi pași de pian. Părul ei bogat și lung era strâns într'un cerc de aur. Figura sa, luminată de lumânări, strălucea de albea, luminată de lumânări, strălucea de albea-ța aceea particulară italiencelor. Rochia-i de bal lăsa să se vadă umeri încântători, un mijloc subțirel și brațele de statue antică. Frumusețea-i era fără rival, cu toate că împrejurul ei erau cele mai frumoase femei din Geneva, cunoscuta princesă de Varèse și renumita cântăreață Tinti, care tocmai cânta. Rezemat de cadrul ușei, Rudolf fixa pe Francesca cu o privire stăruitoare, plină de toată energia omenească concentrată în sim-

țimântul dorinței,, care devine atunci o poruncă.

Simțea oare Francesca focul acestei priviri? Se aștepta ea în acel moment, să vadă pe Rudolf? Nu știm, atât numai că după câteva secunde, parcă atrasă de curentul iubirii, își întoarse capul spre ușă și privirile sale se uniră cu ale lui Rudolf. Un tremur ușor îi agită obrazul, și fiori îi treceau prin corp. Roșii. Rudolf păru că vede o viață în treagă în această privire repede ca fulgerul. Fericirea lui era nemărginită: era iubit!

Incântătoarea princesă, în mijlocul splendoarei și luxului de aci, ținea cuvântul pe care îl dăduse când era expatriată și nenorocită în casa Bergmann. Beția unui astfel de moment, te face sclav pe toată viața. Un surâs ușor, nebăgat în seamă, flutură pe buzele princesei, venind parcă să ceară ertare lui Rudolf, înșelat asupra originii ei. Odată sfârșit cântecul, Rudolf putu să ajungă la prințul Gandolphini, care-l conduse până la nevasta sa. Aci fu recomandat cu toate ceremoniile unei prezențieri oficiale, princesei și prințului Colonna și Franciscei. După aceasta princesa trebui să cânte în quartetul renumit „*Mi manca la voce*“ (Imi lipsește glasul), care fu excelent executat de ea, Tinti, Genovese un renumit tenor și de un prinț italian exilat și el, cu o voce, care dacă n-ar fi fost prinț, l-ar fi făcut prinț al artelor.

— Luați loc aci, se adresă Francesca către Rudolf, arătându-i scaunul pe care șezuse ea. Crede-mă! au greșit numele, de un minut în-încoace sunt prințesa Rudolphini.

Și această glumă fu pusă cu un farmec, cu o nevinovăție, cari aduseră aminte lui Rudolf zilele fericite petrecute la Gersau. Acum cu o plăcere nespusă, Rudolf asculta vocea unei femei adorate, aproape de ea de par'că mătasă rochiei ei îi desmierdau obrăjii înflăcârați. Și când în astfel de momente, cele mai frumoase voci din Italia cântă „*Mi manca la voce*“, e ușor de înțeles cât de repede ochii lui Rudolf se muiară în lacrimi.

În dragoste, poate ca în orice lucru, există diferite întâmplări, de fapt mici, dar rezultatul a mii și mii de împrejurări anterioare de o mare însemnătate pentru trecut și viitor. Ai putut de mii de ori să prețuiești valoarea persoanei iubite, (neprețuită de multe ori) dar un nimic: contactul perfect al sufletelor unite într'o plimbare, printr'o declarație de iubire, neașteptată, ridică sentimentul la cel mai înalt grad. Această reîntâlnire a lui Rudolf cu Francesca, în fața lumii, la serată, fu unul din acele momente sublime, cari leagă strâns viitorul de trecut, cari săgetează dulce două inimi îndrăgostite, ele sunt unice și cele mai fericite în viața unui individ pătruns adânc de dragoste.

După plăcerea de a-ți admira singur femeia iubită, vine aceea de a o vedea admirată de toți: Rudolf le simți pe amândouă. Iubirea e o comoară de aduceri aminte la care Rudolf mai adaugă pietre din cele mai prețioase: surâsurile aruncate în parte numai lui, privirile furișe, modulațiunile vocii, pe cari Francesca le găsea numai pentru el, și cari erau atât de aplaudate încât făceau pe Tinti să îngălbenească de gelozie. Iubirea lui era îndreptată toată către frumoasa Romană, care

deveni în mod neînălăturabil principiul și sfârșitul tuturor gândurilor și acțiunilor sale. Rudolf iubea, cum visează orice femeie să fie iubită; puternic cu o statornicie, cu o forță de sentimente care făcea din Francisca materia însăși a inimii sale; simțea ca și când sângele lui s'ar fi amestecat cu un sânge mai curat: al ei; ca și când sufletul lui s'ar fi confundat cu unul mai perfect: al ei; o avea înainte în toată viața lui. În fine, cea mai mică aspirațiune a lui Rudolf era o speranță continuă.

Francesca văzu în câteva zile această nemărginită dragoste, atât de naturală, și nu se miră de loc: era demnă de ea.

— Nu-i nimic surprinzător, zicea ea lui Rudolf plimbându-se pe terasa dinspre grădină — nimic curios în faptul că iubești o femeie tânără și frumoasă, destul de artistă ca să poată trăi ca Tinti, care să poată să-ți procure câteva plăceri; ce prost n'ar deveni amant în fața ei?

Dar între noi nu e vorba de aceasta: noi trebuie să ne iubim cu statornicie, cu încredere; câțiva ani despărțiți, fără altă mulțumire decât de a ști că ne iubim.

— Vai! zise Rudolf, nu găsești credința mea despuiată de orice ambiție rea și personală? Crezi că aș voi să te văd lăsând frumosul nume de princesa Gandolphini, în schimbul aceluia al unui om de nimic? Vreau să devin un om meritos în țara mea, să fiu bogat, să fiu mare, încât cu numele meu să fii tot atât de mândră ca și cu acel de Colonna.

— Imi place să-ți văd astfel de sentimente în inimă, răspunse ea cu un surâs ușor. Dar nu lasă să te consume mult gândurile ambi-

țioase, rămâi tânăr... Se zice că politica îmbătrânește pe om curând.

Ceeace e mai rar la femei e o veselie care nu micșorează de loc sentimentele.

Acest amestec, de sentimente adânci și de sburdălnicie dădea noi farmece Franciseei. Acesta îi era chiar caracterul: râdea, devenea melancolică, se entuziasma, și devenea iar glumeată cu gingășie și ușurință cari o făcea pe drept cea mai plăcută și încântătoare ființă în Italia și afară din Italia chiar. Sub grațiile ei femeiești ascundea cultura întinsă datorită vieții monotone și aproape monahale din vechiul castel de Colonna. Fusesse destinată pentru mănăstire, fiind al patrulea copil al prințului și princesei Colonna; dar moartea fraților și surorilor sale mai mari, o scoase din schit pentru ca să ia în căsătorie pe unul din cei mai bogați proprietari ai Siciliei, pe printul Gandolphini, caruia îi fusese promisă sora ei mai mare.

Familiile Colonna și Gandolphini erau totdeauna bine între ele. Dela nouă la șapte-sprezece ani Francesca citi toată biblioteca tatălului, recreindu-si via imaginație cu științele, artele și literatura. Prin citit căpătă acel gust de libertate care o aruncă, împreună cu bărbatul ei, în valurile înfricoșetorei revoluții. Rudolf n'avea idee, că afară de cinci limbi în uz, Francesca mai știa și greaca și latina. Si această ființă perfectă pricepuse, că la o femeie, instrucțiunea trebuie să fie ascunsă.

Rudolf sezuse toată iarna la Geneva. Patru luni trecură ca o zi. Primăvara, cu toate plăcerile alese pe cari le avea în tovărășia

unei femei tinere și sburdalnice, acest îndrăgostit avu suferințe crude, suportate de altfel cu curaj, dar cari totuși din când în când erau trădate pe fața sa, în apucături și în vorbă chiar; poate fiindcă nu le știa împărțite și ei.

De multe ori se necăjea văzând calmul și indiferența gravate pe fața Franciscei, întocmai ca o Englezoaică ambițioasă de a ascunde sub un astfel de văl iubirea. El o voia veselă, glumeată, și o acuza că nu simte.

— Sunt Romană! îi răspunse într'o zi Francisca, care luase în serios câteva glume făcute de Rudolf ca aluzie la această indiferență.

Fu atâta energie în acest răspuns, încât Rudolf tremură.

Luna Mai desfășura bogățiile-i de nouă verdeată, soarele câteodată ardea ca vara.

Cei doi îndrăgostiți rămăneau singuri, rezemați de balustrada de piatră, care într'o parte a terasei apăra o scară de la un debarcader. Dela vila alăturată unde era un debarcader la fel, porni spintecând apa ca o lebădă, o barcă cu steagul roșu înfocat și baldachinul purpuriu, sub care ședea rezemată în perne roșii, o femeie cu părul împodobit cu flori naturale, însoțită de un bărbat tânăr, îmbrăcat în costum de marinar.

Tânărul lopăta cu atât mai multă grație cu cât era sub privirile acestei femei.

— Sunt fericiți! zise Rudolf cu un accent aspru. Clara de Bourgogne, ultima din singura casă care a putut să rivalizeze cu casa Franței....

— Oh! e fată din flori, și încă din partea femeiască...

— Cu toate acestea e vicontesă de Beau-séant, și n'a...

— Stat la îndoială...nu-i așa ? să se retragă cu d. Gaston de Nucil, zise Francesca. Ea nu e decât Franceză, eu sunt Italiană !

Sfârșind acestea, ea lasă pe Rudolf rezemat de balustradă, și se îndreptă spre cellalt capăt al terasei unde priveliștea întinderii nesfârșite a lacului se desfășura minunată. Văzând-o mergând încet, Rudolf bănuie că ar fi ofensat această fire atât de nevinovată pe cât de înțeleaptă, atât de mândră pe cât de umilă; avu un fior prin tot corpul; o urmări deși îi făcuse semn s'o lase singură, și o surprinse ștergându-și lacrimile.

Lacrimi la o natură atât de puternică !

— Francesca, îi zise el luându-i mâna, există vreo supărare în inima ta ?

Ea tăcu, își trase mâna în care ținea o batistă brodată și își șterse din nou lacrimile.

— Iartă-mă ! reluă el, și într'un avânt de dragoste îi sărută ochii, spre ai usca !

Francesca era atât de emotionată în cât nici nu observă. Rudolf o prinse de miloc, o strânse cu foc la piept sărutând-o din nou; dar ea se desfăcu printr'o mișcare plină de mândrie, și privindu-l dela doi pași, fără mânie dar cu hotărîre îi zise: „Pleacă astăzi că nu ne vom mai vedea decât la Neapole“.

Ordinul acesta sever fu executat, era voința ei.

Intors la Paris, Rudolf găsi acasă la el, portretul princesei Gandolphini, lucrat de Schinner, așa cum știe numai el să lucreze: „Un portret original pentru Rudolf și o copie pentru Emilio“, erau vorbele ei dintr'o

scrisoare drăgălașe unde își desvinovăte; purtarea prin respectarea impusă de sfințenia învoelilor. Indrăgostitul răspunse.

Astfel începu între Rudolf și Francesca o corespondență fără sfârșit, singura plăcere a lor.

Rudolf în prada unei ambiții, pe care o explica iubirea sa, se puse pe muncă îndată. Voia întâi avere, și își puse în joc, într'o întreprindere industrială și activitatea și capitalul. Dar nepriceperea tinereții îl făcu să piarză toată averea și trei ani de muncă curagioasă.

După aceasta îndrăgostitul voi să găsească în politică, ceea ce industria îi refuzase; dar înainte de a se avânta în vâltoarele acestei carieri, merse rănit, suferind, să-și recapete curaj la Neapole, unde printul și prințesa Gandolphini fuseseră rechemati și reintegrați în bunurile lor. În mijlocul luptei, trei luni petrecute la vila Gandolphini fu un repaos dulce plin de speranțe. Lupta iar începu, meritele lui Rudolf fură băgate în seamă și i se promise un post care satisfăcea ambiția sa; dar furtuna din Iulie 1830 isbucni, și barca sa se înecă iarăși.

Dumnezeu și *Ea* sunt cei doi martori ai sfortărilor celor mai curagioase, a celor mai îndrăznețe întreprinderi ale unui om înzestrat cu multe calități, căruia i-a lipsit însă, ajutorul Dumnezeului celor proști: norocul! Și acest luptător neobosit, începe iarăși lupta, susținut de iubire, luminat de o privire în totdeauna binevoitoare, de-o inimă credincioasă!

Indrăgostiți, rugați-vă pentru dânsul!

589.969

Isprăvind această povestire, pe care o ceti cu râvnă, domnișoara de Wattville avea obraji arzând și tremura; plângea de mânie. Această nuvelă, fu prima pe care Philomena putuse s'o cetiască. Dragostea era zugrăvită, dacă nu de o mână artistă, cel puțin de un om care părea că-și povestește propriile impresiuni; și adevărul, cu toate că expus într'un mod cam stângaciu, totuși trebuia să miște un suflet fecioresc. În nuvela aceea se găsea secretul zbuciumărilor grozave, frigurilor și lacrimilor Philomenii: era geloasă de Francesca Colonna. De sinceritatea povestirii nici nu se îndoia: Albert își făcuse plăcerea de a-și povesti începutul dragostii sale, ascunzând, fără îndoială, numele persoanelor, și poate și locurile. Filomena fu cuprinsă de-o curiozitate foarte mare. Ce femeie n'ar fi voit ca și dânsa, să știe numele rivalei sale, căci ea iubea? Citind paginile acelea și-a zis: Iubesc! Ea iubea pe Albert, și simțea dorința de a intra în luptă, de a-l răpi rivalei necunoscute. Se gândi ca nu știe muzica, și că nu e frumoasă.

— Ah! El nu mă va iubi niciodată! Gândul acesta îi mări dorința de a ști dacă nu se înșală, dacă într'adevăr Albert, iubea o princesă italiană și dacă era iubit de ea. Tot timpul nopții fatale, spritul repede hotărâtor care caracterizase pe faimosul Wattville, se desfășură în întregime la urmașă. Ea își făcea fel de fel de planuri fantastice. Se gândea să se scoboare în grădina casei lui Albert, să profite de somnul lui și să vadă pe fereastră interiorul biuroului lui, se gândea să-i scrie,

se gândea să rupă legăturile cu societatea din Besançon și să-l introducă pe el în saloanele casei. Toate acestea fură o scăpărare în mintea ei.

— A! Am găsit mijlocul! zise ea, tata are neînțelegeri asupra moșiei de la *Ruxley*. Dacă nu va fi proces, voi face eu să fie, și *ei* va veni atunci în salonul nostru.. Se duse de la pat în spre fereastră ca să vadă lumină plină de farmec, care albia nopțile de muncă ale lui Albert.

Ceasul bătea unu, el dormea încă. În momentul acela domnișoara de Wattville, fu martora unui lucru, care trebuia să-i dea mijlocul de a pătrunde secretele lui Albert. Ce era? La lumina lunei ea zări două brațe întinse afară din chioșc, ajutând lui Jerome, servitorul lui Albert, să sară zidul și să intre în chioșc. În tovărășia lui Jerome era Marieta, fata lor din casă.

Marieta era foarte urâtă, ciupită de vărsat și de treizeci și șase de ani. De șaptesprezece ani servea cu credință pe doamna de Wattville, și în acest timp își economisise vreo cincisprezece mii de franci cu ceea ce luase dela părinți. Desigur că în ochii lui Jerome cele cinsprezece mii schimbau legile vederii: o vedea cu talia mlădie, și nu observa găurile și tăeturile de pe obraz. De când intrase în serviciu la avocatul Savaron, făcea curte în regulă cameristei. Scena nocturnă e foarte explicabilă. Philomena o înțelese și ea, și se culcă gândindu-se la foleasele pe cari le va avea pe urma acestei descoperiri.

A doua zi de dimineată însoțită de Marieta

se duse la biserică. Philomena o luă de braț și îi spuse:

— Marieto, Jerome știe secretele stăpânului său ?

— Nu știu, domnișoară.

— Nu face pe nevinovata, te-am văzut azi noapte cum te îmbrățișai cu el sub chioșc. Philomena simți brațul Marietei tremurând.

— Nu-ți voesc răul, continuă ea, nu-ți fie frică, nu voi spune nici un cuvânt mamei, și vei putea să-l vezi cât vei voi de des.

— Dar, domnișoară, nu e nici un păcat, intențiile lui Jerome sunt de a mă lua de nevestă...

— Atunci de ce vă întâlniți noaptea, pe furis ?

Marieta nu răspunse nimic.

— Ascultă Marieto, și eu iubesc ! iubesc în taină ; știi, sunt singura la părinți și poți să aștepti multe de la mine...

— Domnișoară, poți să ai toată încrederea în mine, spuse Marieta.

— Intâi tăcere pentru tăcere. Eu nu vreau să iau pe d. de Soulas, dar vreau un lucru, protecția mea ți-o dau numai pe acest pret.

— Ce ? întrebă Marieta.

— Vreau să văd scrisorile, pe cari d. Savaron le va trimite prin Jerome la poștă.

— Și pentru ce asta ?

— Oh ! numai să le cetesc, pe urmă le vei arunca singură la cutie. Va fi o mică întârziere, atât.

Intrară în biserică, și în loc să citească evanghelia, fiecare își făcea reflexiile sale.

— Doamne, doamne ! câte păcate sunt pe lume ! exclamă Marieta.

Philomena, se gândi că revista trebuia să fie trimisă și iubitei lui Albert, de aceea se hotărâ să trimită pe tatăl său să vadă lista abonaților. Trebuia puțină șiretenie și reuși. Se întoarse dela biserică și după masă se plimba cu tatăl său prin grădină.

Ea deschise vorba:

— Crezi, dragă tată, că revista noastră se duce în străinătate?

— Nu-i posibil!

— Eu mă prind că da! du-te și i-a numele abonaților și vom vedea!

După două ore D. de Wattville, zicea fiicei sale: Vezi că am avut dreptate, nu-i nici un abonat din alte țări.

Intr'adevăr se trimete un număr în Italia pe lacul Major, dar gratis.

— Cum se numește persoana aceea?

— Ducesa D'Argaiolo.

— O cunoști, tată?

— Da am auzit de ea, e o Florentină, născută princesă de Soderini, și are o avere tot așa de mare ca a bărbatului ei, unul din cei mai bogați oameni din Lombardia. Vila lor de pe lacul Major, e o curiozitate a Italiei!

Acum o cunoștea! Două zile după aceasta, Marieta îi dădu Filomenei scrisoarea lui Savaron către Leopold Hannequin:

„Ei bine, scumpul meu amic, eu sunt în Besançon, în timp ce tu mă crezi poate în călătorie. N'am voit să-ți scriu nimic până ce izbânda n'o fi început, acum iată-i auroara. Da, scumpul meu Leopold, după atâtea întreprinderi nereușite, în cari mi-am cheltuit partea cea mai bună a sângelui meu și am pus atâtea efortări și atâta îndrăzneală, am voit să fac ea tine: să apuc în calea cea

umblată dar sigură: te văd parcă în jetau de notar! O! dar nu crede că s'a schimbat ceva în viața sufletului meu, ale cărui taine nu le știi decât tu, și încă cu oarecare rezerve pe cari ea nu i le-a impus. La Paris m'am plictisit grozav. Sfârșitul urât al primei întreprinderi, în care îmi pusesem toate speranțele și care nu mi-a adus nimic, din cauza necinstei celor doi tovarăși, înțelegi și mă înșele să mă ruineze, pe mine, când totul era datorit numai muncii mele, m'a făcut să mi caut o avere în altă parte și după ce pierdusem trei ani din viață-mi, dintre cari unul pledând. Ah! poate aș fi ajuns mai rău fără titlul de avocat. Am voit să devin om politic numai într'o zi să fiu scris în lista înaltei camere cu titlul de Albert Savaron de Savarus, și astfel să fac să trăiască iarăși în Franța un frumos nume care se stinge în Belgia, căci nu sunt nici legitim, nici recunoscut!"

— Ah! știam că e nobil! oftă Philomena, lăsând să-i cadă scrisoarea.

„Tu știi ce bine am învățat, știi ce jurnalist devotat și util am fost și ce bine am slujit pe omul acela de stat al cărui secretar am fost. Omul acela mi-a fost credincios în 1829. Aruncat iarăși în necunoscut prin revoluția din Iulie, am făcut greșeala de-a lupta pentru învinși, atunci când numele meu începuse să strălucească căci portărel la consiliul de stat, începusem să deviu o roțiță trebuincioasă mașinei politice. Ah! de ce nu aveam atunci treizeci și trei de ani-si de ce nu te-am rugat pe tine să mă susții? Eu ți-am ascuns toate sacrificiile și grijile mele! Ce

vrei? aveam credință! și apoi poate că n'am fi fost de aceeași părere.

„Sunt zece luni de când tu mă vedeai vesel, scriindu-mi articolele politice, în suflet însă eram desperat căci mă vedeam, la treizeci și șapte de ani, fără nici un renume, drept a-vere: două mii de franci, iar „gazeta“ nu răspundea de loc cerințelor zilnice. Nu știam ce să fac. Mă gândeam la ambițiile mele, dar nu le-am lăsat. Ah! ce scrisori pline de mânie mi-am scris atunci ei, acestui alt eu, acestei a doua conștiințe a mea. Une ori mă întrebam: Dece mi-am făcut un program așa de mare? Dece să vreau atât? Dece să nu aștept fericirea cu o ocupație usoară?

„Mi-am aruncat ochii la un post modest cu care puteam să trăiesc. Puteam căpăta direcția unui jurnal, sub un girant care nu știa flecăt de bani, Dar mă lua groaza.

— „Ar voi ea de bărbat, un amant care s'ar fi coborât așa jos?

„Această reflexie mi-a dat cei douăzeci de ani! Și cât îmi frământam sufletul cu astfel de gânduri! Ce trebuie să sufere vulturii în colivii, lei și prânși și fără libertate?...

„Sufăr tot ceea ce a suferit Napoleon la S-ta Elena. Astfel a fost și viața mea de patru ani. Câte discursuri de cameră, n'am pronunțat pe aleele deșerte ale pădurii Boulogne? Aceste improvizări de prisos mi-au făcut un bine, mi-au obișnuit limba și spiritul cu formularea cugetărilor. În fine știi când lovești un cărăbuș: desface aripele dar nu poate să zboare, ei așa eram eu la sfârșitul neajunsurilor care ți le-am povestit. Întreprinderea dintăiu mă desgustase cu toate că a îmbogățit patru familii.

„In fine ca să scap de toate invidiile, de tot ochii pătimiși din Paris, m'am hotărât să plec. M'am gândit atunci la Besançon. Știam încă de la tine ce era acest oraș, cu societatea lui cu tot, și aci am voit să pun steagu și să fac să fiu singurul aspirant la deputăție. Dacă cei de aci nu vor voi să mă vadă, nici eu nu-i voi vedea, de nu mă vor primi în sa-loanele lor nu mă voi duce, cu atât mai bine nu mă voi arăta nicăeri, nici pe stradă! Dar e o clasă care face pe deputați: clasa comer-cianților. Voi studia dară chestiunile comer-ciale, voi câștiga procesele lor și astfel voi de-veni cel mai bun avocat din Besançon. Mai târziu voi întemeia o „Revistă“ unde voi a-păra interesele provinciei făcând-o să renas-că. Când voi câștiga destule simpatii, numele meu va eși din urnă. Ah! vor voi ei să cu-noască pe avocatul necunoscut, și va fi o ca-zie care îl va scoate la lumină, cine știe vre-o pledoarie gratuită, vre-o afacere unde ceilalți nu vor voi să se amestece. Să vorbesc odată, și sunt sigur de reușită. Ei bine! dragă Leopold, mi-am împachetat biblioteca și celelalte mobile, și le-am pornit, frumușel, spre Besançon. Mi-am luat diplomele și toată bogăția și ți-am zis rămas bun. Diligența m'a lăsat în Besançon, unde în trei zile, am găsit o casă înconjurată de grădini. Mi-am aran-jat cabinetul de lucru, unde îmi petrec nop-țile și zilele lucrând sub privirea drăgălașă a idolului meu, aci e toată viața mea, prin-cipul efortărilor mele, secretul curajului meu ca-uză talentului meu. Toată viața mea i-datoroz ei. Mi-am luat și un servitor destul de deștept. Am fost înscris în tabloul advo-caților. În fine m'au numit din oficiu apără

tor al unui nenorocit în fața „juraților“, asta de curiozitate, ca să mă audă măcar odată vorbind!

Unul din cei influenți negustori din Besançon era în juriu și el avea o afacere încercată. Pentru clientul meu am făcut tot ce-am putut, era nevinovat și am pus să aresteze pe adevărații făptuitori, cari erau martori. Curtea și publicul m'au admirat. Amorul propriu al judecătorului de instrucție l'am scăpat spunând că: e foarte greu să găsești firul unei afaceri așa de bine aranjată. După aceea am avut client pe negustorul acela bogat, i-am câștigat și lui procesul. Catedrala m'a ales ca avocat într'un mare proces, care dura de patru ani, cu orașul: am câștigat. Aceste trei afaceri m'au proclamat cel mai mare avocat din provincia noastră întreagă. Cu toate acestea însă, îmi îmbrac viața în cel mai mare mister, și astfel îmi ascund pretențiile. Nu primesc nici-o invitație. Nu stau la dispoziția publicului de cât de la șase la opt ore dimineața, mă culc după prânz și lucrez noaptea. Vicarul general, care m'a însărcinat cu procesul catedralei, om foarte influent, m'a întrebat de ceea ce îmi datorează.

— „Domnule, i-am spus eu, ți-am câștigat, dar nu vreau plată, vreau ceva mai mult...; trebuie să știi că perd mult punându-mă în contra orașului; am venit aci ca să ies deputat, nu vreau să mă ocup de cât de afaceri de-ale comercianților, căci ei fac pe deputat și mă vor lăsa dacă voi vorbi pentru preoți. D-voastră n'aveți majoritatea în burghezime și eu trebuie să mi-o fac. Deci onorarul care

îl cer ar fi voturile cari mi le-ai da la timp și pe ascuns. Voi pleda gratis toate afacerile tuturor preoților diocesei. Nu-ți spun nimic din antecedentele mele și să rămânem înțeleși“. Când a venit să-mi mulțumească, mi-a dat un bilet de cinci sute de franci și mi-a spus la ureche: aceasta afară de voturi. De cinci ori am vorbit cu el și cred că ne-am făcut prieteni.

Acum nu mă însărcinez decât cu procese comerciale zicând că aceasta e specialitatea mea. Urmând tactica asta mă pot apropia de negustori și pot găsi persoanele influente. Imi merge foarte bine astfel. În câteva luni voi găsi să cumpăr o casă, spre a avea dreptul la candidatură. Sper că îmi vei împrumuta banii trebuincioși la cumpărare. Voi avea grije ca să fie „de ocazie“, astfel că dacă voi muri, sau voi scăpăta, tu să nu pierzi nimic la ea.

„Ah! dragă Leopold! nici un jucător, care joacă la club ultimele rămășițe ale unei averi mari, într'o noapte din care va eși sau bogat sau sărăcit de tot, n'a simțit în urechi vâjâiturile acelea nervoase, n'a avut pe mâini sudoarea aceea a fricii, nu și-a frământat creierii așa cum am simțit cu toate acestea jucând ultimul joc cu ambiția.

Vai! singurul și scumpul meu prieten, sum încurcând zece ani de când lupt. Această luptă cu oamenii și cu întâmplările unde mi-am consumat toată puterea dorințelor m'a ruinat. Fiecare zi ia o fâșie din mine după fiecare încordare, simt că n'aș putea s'o fac a doua oară. Nu mai am putere și înțelepciune decât pentru fericirea care

astept, și dacă n'a veni să pue pe capul meu florile de portocale, *eul* care sunt n'ar mai exista, aș deveni un lucru distrus, n'ași mai avea nimic pe lume, n'ași mai vrea să fiu nimic. Tu știi că puterea și gloria care o caut, nu e decât secundară: e mijlocul numai de a fi fericit, e piedestalul idolului meu.

„Să-ți ajungi scopul, să poți căpăta pe aceea pe care o iubești, să fii a ei și ea a ta: iată fericirea.

„In fine, în momentele astea viața mea, totuși e frumoasă căci e luminată de încredere, lucru și iubire.

Adio, amicul meu! Sărută pe copiii tăi în locul meu și arată respecte soției tale.

„*Al tău Albert*“.

Philomena ceti de ori această scrisoare și sensul general i se gravă în inimă. Cu inteligența sa pătrunse în viața intimă a lui Albert, își explică toate peripețiile sufletului lui. Apropiind scrisoarea cu nuvela îl înțelese pe deplin. Desigur că își exagera porțiunile, deja atât de mari ale acestui nobil suflet, ale acestei voințe de fer, și dragostea ei pentru Albert creștea repede mai cu seamă din cauza tinereții, a singurătății și a energiei caracterului ei. O persoană tânără trebuie să iubească, așa vrea natura, dar când iubirea sa se îndreaptă către un om extraordinar, entuziasmul crește odată cu pasiunea. Astfel d-șoara de Wattville ajunsese în câteva zile aproape bolnavă de dragoste.

Baroneasa era foarte multămită cu fiica

sa, care, subjugată de gânduri adânci, nu i se opunea la nimic, părea foarte silitoare la tot ce începea, era supusă.

Advocatul pleda de două sau trei ori pe săptămână. Cu toate că era împovărat de afaceri, găsea timp și pentru tribunal, și pentru contenciosul comercial și pentru revistă. Urmărea mereu lista alegătorilor și se interesa de ei. Un cardinal care ar fi voit să se aleagă papă n'ar fi avut atâta grije.

Intr'o seară, Marieta, venind să îmbrace pe Philomena pentru o serată, aduse o scrisoare. La vederea adresei d-șoara se îngălbeni și se roși.

Doamnei Ducese d'ARGAIOLO
(născută *princesă Soderini*)

La BELGIRATE.

Lacul Major (Italia).

Adresa aceasta străluci în ochii Philomeinei cum au strălucit „Mane, Thechel, Fares” în ochii regelui babilonian. După ce ascunse scrisoarea se dădu jos ca să meargă cu mama sa la d-na de Chavoncourt.

Tot timpul seratei Philomena avu remuscări că violase secretul scrisori lui Albert către Leopold. Se întreba dacă o va stima vreodată Albert aflând crima ei? Conștiința însă îi poruncea să meargă drept după cum apucase. Ca să-și ispășească păcatul făcea rugăciuni și stătea ore întregi în genunchi în fața icoanei.

— Să citesc? să nu citesc? își zicea ea, as-

cultând pe micile de Chavoncourt, una de șeaisprezece ani și cealaltă de șeptesprezece jumătate. Philomela le privea ca pe niște fetițe, fiindcă ele nu iubeau în secret.

— Dacă voi citi, își zicea ea, după o oră întreagă de esitare, va fi desigur cea din urmă. Știu ce-i scrie amicului său, de ce n'as ști ce-i scrie *ei*, e mai interesant chiar! Ceea-ce fac e o crimă mare, dar și o mare probă de iubire. O! Albert, fi-voi femeea ta vreo-dată?

În fine plecară dela serată; acasă în pat Philomena deschise scrisoarea, scrisă zi cu zi, astfel ca să ofere ducesei adevărata viață a lui Albert.

25.

„Sufletul meu scump, totul merge bine.

La succesele pe cari le-am avut, am adăugat încă unul însemnat: am servit bine pe una din persoanele cele mai influente la alegeri. Bietul om a voit să-mi arăte recunoștință întrebându-mă: Voesti să intri la cameră? Pot să fac să fii ales deputat. Dacă m'as decide să intru în politică, ar fi numai pentru provincia d-voastră pe care o apreciez și unde sunt și eu iubit, i-am răspuns eu mascând intențiunile. Ei! bine, te vom alege, și vom avea în d-ta un sprijin bun la cameră, căci vei străluci.

„Astfel, ingerul meu, ambiția mea, își va avea coroana. Peste puțin timp, voi vorbi din tribună țării, Europei. Numele meu va fi scris mare în toate ziarele, și tu îl vei ceti.

„Voi intra în adevărata viață, în cercul meu. Nu vom fi noi atunci pe aceeaș treaptă? Conte de Savaron de Savarus, ambasador nu știu unde, va putea să ia în căsătorie pe princessa Soderini, văduva ducelui d'Argaiolo! Victoria intinerește pe oameni cari s'au luptat neconținut. Cu câtă bucurie am intrat în cabinetul de lucru și am spus portretului tău acest progres, înainte de a-l scrie. Da, voturile mele, ale vicarului general, ale acestui client, și încă altele, vor asigura alegerea mea.

Incep să fiu fericit!

„Am intrat în al doisprezecelea an, de când frumoasa ducesă, a întărit, printr'o privire, promisiunile Franciscei. Ah! scumpă, tu ai treizeci și doi de ani și eu treizeci și cinci; ducele are șaptezeci și șapte, el singur are cu zece ani mai mult ca noi amândoi, o duce bine, fă-i complimente ca dela mine! Dar spune-i că îi mai dau trei ani. Am nevoie de timpul acesta ca să ridic avrea mea la înălțimea numelui tău. Vezi, sunt vesel, râd astăzi: e efectul speranței.

Tristetatea sau voiea bună, tot îmi vine dela tine. Speranța de a putea reuși mă face tânăr și fericit ca în ziua când te-am văzut întâi, când viața mea s'a unit cu a ta! Câte plângeri în acești unsprezece ani, căci iată-ne în 26 Decembrie, aniversarea venirii mele la villa ta de pe lacul Constanței. Unsprezece ani de zbucium.

„Nu scumpă, nu te duce la Milan, rămâi la Belgirate. Milanul mă înspăimântă. Nu-mi plac obiceiurile de acolo, să vorbești în fiecare seară la Scala cu o mulțime de persoane, printre care e greu să nu fie una care să-ți

spuie lucruri dulci. Pentru mine singurătatea e sfântă. Sufletul și corpul unei femei rămân astfel curate, ca în tinerețe.

„Chipul tău în marmoră, nu va fi gata nici odată? Vreau să te am în marmoră, pictură, în miniatură, în toate felurile, ca să pot înșela nerăbdarea. Aștept dela tine vederea din sud de Belgirate și galeria, singurele cari îmi lipsesc. Astăzi sunt așa de ocupat, încât nu pot să-ți spun nimic, și acest nimic e tot, e o vorbă sfântă: te iubesc!

„Primești revista, ți-a plăcut detaliile cunoștinței noastre? Vai! scriindu-le mi-a fost frică să nu te supăr. N'avem nuvele, și o revistă fără nuvelă, e ca un om fără ochi. Desperat de slaba-mi imaginație, am luat și am scris singura poezie din sufletul meu, singura întâmplare de care îmi aduc aminte. N'am conținut de a mă gândi la tine, tot timpul cât am scris această bucată literară parcă din inima mea.

„Mă întrebi de sănătate? Sunt mai bine ca la Paris. Cu toate că lucrez mult, liniștea care mă înconjoară mă odihnește. Scrisoarea ta, în care îmi povestești cele mai mici întâmplări din viața ta, mi-a făcut nespusă plăcere. Voi femeile nici nu știți, cât îl interesează pe un adevărat amant, aceste nimicuri din viața voastră. Mi-a plăcut eșantionul din rochia ta cea nouă! Crezi că e ceva indiferent pentru mine să știu cum te îmbraci? cum petreci? ce citești? dacă ți plac autori pe cari ți-i trimet? Scrisoarea ta e frumoasă, suavă ca sufletul tău!

„O! floare cerească și vecinic adorată! aș fi putut trăi fără aceste scumpe scrisori, cari

de unsprezece ani mă încurajează în drumul meu greu ? Ele sunt lumina, parfumul, cântecul acela frumos, hrana divină, care îmi liniștește și luminează viața ! Scrie-mi mereu ; nu știi ce neliniștit sunt când nu primesc o zi noutăți dela tine. O mulțime de gânduri mă înnebunesc !

„Când am pledat întâi, — nu ți-am spus încă —, mi-am închipuit că mă ascuți tu, astfel am simțit inspirația aceea care pune pe poeți deasupra celorlalți oameni. Dacă voi intra la cameră, desigur că vei veni la Paris să mă ascuți ?

30 seara.

„Doamne , cât te iubesc. Câte speranțe am ! Sunt trei ani decând nu te-am văzut, și la gândul de a pleca la Belgirate, inima-mi bate așa tare încât sunt silit să mă opresc.... Să te văd, să aud vocea ta dulce și divină, să îmbrățșez cu ochii fața ta d'ivoriu așa de frumoasă la lumină, să ghicesc gândurile tale nobile ! să răsuflu parfumul sufletului tău și să-ți văd toată inima într'un : săracul ! sau *Alberto* ! să ne plimbăm prin aleele de brazi și tei înfloriți.... Iată viața ! Tot e la Belgirate : acolo e viața, poezia și fericirea. La revedere îngerul meu, tu îmi vei ierta tristețea mea viitoare, prin această veselie căzută parcă din flacăra speranței, care până acum mi se părea așa de slabă“.

— Cât trebuie să iubească ! se gândi Filomena lăsând să cadă scrisoarea care i se părea

grea. — După unsprezece ani să scrii așa de înfocat!

De dimineată Philomena dădu Marietii scrisoarea ca să o pue la cutie și îi spuse că nu mai are nevoie de nimic. Ii împărtăși dorința de a se spovedi cât mai curând, căci ea era singura vinovată.

— Domnișoară, ai plâns, zise Marieta.

— Da, nu vreau să mă vadă mama, dă-mi apă rece.

Philomena în furtunoasa sa pasiune, asculta totuși și conștiința. Mișcată de fericirea celor două inimi, făcuse rugăciuni și își propusese să le respecte, căci erau demne una de cealaltă. Se simți mai bună, mai satisfăcută, când luă hotărârea aceasta. Totuși se prăpădea pentru el!

Aceea nu știe să iubească, gândi ea. Ah! eu ași sacrifica tot pentru un om care m'ar iubi astfel!... când și de la cine voi avea și eu această fericire? Domnul Soulas nu iubește de cât averea mea, dacă aș fi săracă nici nu mi-ar da atenție.

Iarna anului 1834 fu pentru Philomena o luptă încordată și secretă, primăvara în Aprilie împlinea optsprezece ani și dorul de a răpune pe ducesa d'Argaiolo, creștea și el. În liniștea și singurătatea care domneau, perspectiva luptei aprinsese din nou pasiunea, și gândurile ei rele. Cu toate că astfel de caractere sunt rare, totuși, din nenorocire sunt destule Philomene, și această istorioară e o lecție bună lor.

Abert de Savarus, în timpul iernei, făcuse încet, încet, un mare progres în Besançon.

Sigur de reușită, aștepta cu nerăbdare di-

solvarea camerii. Avea de partea lui persoanele cele mai influente, printre cari și pe un bogat antreprenor. Se ridicase în oraș o mare gălceavă în privința conductelor de apă. Iată cum sta chestiunea în care Albert trebuia să-și dea ultimul cuvânt și să fie ascultat. Din vechime apa era adusă de la muntii d'Acier, situați destul de departe de Besançon. Pe de altă parte orașul era înconjurat de valea râului Doubes, și să aduci apă din muntii d'Acier, pe câtă vreme ai alte tot atât de bună mai aproape, însemnează să vrei cu tot dinadinsul să cheltuești o mulțime de parale. Banii aceștia aveau să fie ai omului influent, antreprenorul de care vorbirăm.

Albert Savaron de Savarus făcu prin „Revizită“ mare propagandă pentru apa din muntii d'Acier. Toți cari vedeau un profit de aci, fură de aceeaș părere; iar cei mai cu judecată — foarte puțini de altfel — furără taxați de proști și nepreceptuți. Planurile avocatului Savaron erau aprobate de toți. E curios, cum acest ambitjos, după optsprezece luni de muncă, însă tăcută, ajunsese să facă ce vrea în Besançon, orașul cel mai îndărăt-nic din Franța.

Era putérnic, fără să fie popular.

În acelaș timp, adică iarna aceasta, câștigase încă șapte procese ale eclesiasticilor din Besançon. Respira deja aerul camerii. Inima îi creștea gândindu-se la triumfurile pe cari le va avea. Râvna care îl făcea să pue atâta muncă, să găsească atâtea mijloace, consumă ultimele puteri ale unui suflet în-

cordat peste măsură. Toți profitau de desinteresarea sa, căci lua onorariile de la clienți fără observații. Se gândea el la altceva, aștepta un pret mai mare decât tot aurul din lume, aștepta să fie ales. Eligibil era, căci cumpăraseră, cu bani împrumutați de la Leopold Hanéquin, o casă; proprietatea aceasta îi dădea dreptul.

Pe de altă parte, Philomèna se hotărâse să facă pe D. de Savarus, să vină în casa lor. Ardea de dorința de-a vedea pe Albert de a-l auzi vorbind. Și trebui să găsească un mijloc în afacerea moșiei din Rouzey. Iată ce era:

Rouzey moșie din străbuni a Wattvillilor, aducea un venit anual de zece mii de franci; să fi fost în alte mâni desigur că ar fi produs mai mult. Nepăsarea baronului, a cărui femeie avea patruzeci de mii de franci rentă anuală, lăsă moșia Ruxey în mâinile unui administrator, vechi slujbaş al casei de Wattville, bătrânul Mondinier. Când baronul și nevasta sa aveau plăcerea să se ducă la țara, se duceau la Ruxey, a cărui situațiune era într'adevăr pictorească. Castelul, parcul, tot, dealtfel era făcut de faimosul Wattville, care și-a petrecut bătrânețele aci. Era și un prea drăguț lac, artificial prin strângerea unor râulețe, cari isvorau din munții din prejur. Într'un mod neonest acest bătrân pusese mâna pe un deal numit „Dent-de-Villard“, spaima care era legată de numele său făcuse pe locuitorii satului vecin, cărora le aparținea acest loc, să nu cârtească.

După moartea bătrânului moștenitorii tinură mai departe pământul luat pe nedrept.

O alee plantată cu tei unea parcul cu drumul mare. De altfel însă nu mai era nimic aranjat de om, ci tot era sălbatec, singuratec înfrumusețat de natură, care știe atât de bine să îmbrace tot. Aceasta era moșia Ruxey, către care, călătorea acum într'o trăsură berlineză, și făcând fel de fel de planuri, domnișoara Philomena cu tatăl ei. Iubirea explică tinerilor fete tot. Ajunși la moșie seara ei se odihniră, iar în dimineata zilei de-a doua Philomena văzu de pe fereastra odăii sale, masa aceea de apă care părea că fumează, aburită de primele raze de soare. Aburi se desprindeau de pe suprafață și nesiguri în drumul lor se agățau de brazi cari înconjurau lacul, spre a se condensa și a cădea iarăși pe pământ în formă de apă. Cu greu ai fi putut înăbuși un strigăt de admirație.

— *Ei s'au iubit aproape de un lac!*

Ea locuște pe un lac! Desigur că un lac e plin de iubire. Un loc alimentat de zăpezi eterne, cu o transparentă care îl face un mare diamant trebuie să insufle iubirea! se gândi Philomena.

— Aceasta e opera, unchiului Wattville îi explică tatăl ei.

— Zău, zise dânsa; — bătrânul a voit să-și ispășească păcatele astfel. Hai să ne suim în barcă și să facem o plimbare, vom mânca mai cu poftă.

Baronul chemă doi grădinari, cari știau să lopăteze; luară și pe administratorul Mondinier și plecară.

În curând ajunseră la partea cealaltă numită Dent-de-Villard, unde eră și pământul hrăpit.

— Am ajuns domnule baron, zise Mondinier, oprind barca. Dacă vrei putea să mergem să vedem....

— Ce să vedem? întrerupse Filomena.

— A! nimic, răspunse baronul. Dar hai să-ți spui, căci tu ești o fată bună și avem de altfel și alte secrete noi doi. Iată ce este: între mine și comuna alăturată „Riceys“ s'au ivit în timpul din urmă neînțelegeri, din cauza bucăței acestei de pământ cu numele de „Dent-de-Villard“. Primarul din Riceys, a inventat aceasta, ca să se facă iubit de lume. Aș voi să împac lucrurile fără ca mama ta să știe.

Aci Philomena putu să-și ascundă bucuria, spre a putea cu atât mai bine să conducă pe tatăl său unde voia ea.

— Dragă tată, nu e bine să cedezi în fața unor astfel de oameni, asta ar însemna să-ți fie frică de ei. Trebuie să lucrezi cu energie, și nici n'ai de ce să te sfiești? Ia de advocat pe renumitul Savaron, însă cât mai curând, ca nu cumva, primarul de acolo să-l însărcineze cu afacerea lui. Acela care a câștigat atâtea și atâtea procese, va câștiga desigur și aici. De altfel Ruxey, va fi odată a mea (cât mai târziu aș vrea) și nu-mi trebuie încurcături.

Imi plac aceste locuri, și voi face multe înfrumusețări... Să plecăm deci și să venim iarăși însă cu abatele de Grancey, D. Savaron și mama. Astfel vei putea să te hotărăști, în locul dumitale aș fi făcut-o până acum. Te numești Wattville și ți-e frică de o luptă. Dacă pierzi procesul..... iată, nu te voi mostra de loc.

— Oh! dacă e așa, zise baronul, mă voi duce la avocat.

— De altfel un proces e foarte distractiv. Ți face o grije în viață, umbli, alergi vorbești cu unul și altul, în sfârșit te miști puțin, Știi pe abatele Grancey nu-l văzurăm atunci când cu procesul lui — două-zeci de zile, așa de ocupat era. Ascultă-mă, continuă Philomena, dacă îl ai pe Savaron de partea d-tale, câștigi. Ei bine! lasă-mi să-ți dau un sfat: vorbește cu d. de Grancey, căci fără el nu-l vei avea pe Savaron. Il vom ruga amândoi, fără ca să știe mama, și el ne va aduce pe avocat.

— Va fi greu să nu afle mama ta!

— Ii va spune d. de Grancey mai târziu.

De ocamdată hotărăște-te să dai votul d-tale lui Savaron.

— Ce va zice mama ta?

— Și ea acelaș lucru, răspuse Philomena, care din scrisoaoarea lui Albert către Leopold aflase, angajamentele abatelui de Grancey,

După patru zile d. de Grancey, intră foarte de dimineată la Albert de Savarus. Scopul preotoului era să facă pe advocoat să apere casa de Wattville. Planurile tăcute ale Philomeni se vedeau aproape realizate.

Preotul povesti lui Albert tot și cu oarecare măiestrie. Albert însă se temea să se însărcineze, căci până la alegeri nu voia să-i știe nimeni culoarea. Dacă ar fi apărut pe d. de Wattville, toți ar fi crezut că e omul boerimii. Tot ce s'ar fi putut ar fi fost să întârzie procesul până după alegeri, atunci nu iar fi fost frică de nimic.

— Știi ceva? vino în casa lor, zise abatele, vei avea o sută de voturi ale partidului

lui Wattville. Au și o domnișoară cu o sută de mii de franci venit, fă-i curte....

Ah! tânăra aceea ne care o văd atât de des în chioșc, zise Albert.

— Da, e domnișoara Philomena, reluă abatele, dacă îi vei place, vei fi tot ceea ce un ambițios vrea să fie: ministru chiar. Poți ajunge ministru când ai o sută de mii de franci venit plus eminentele d-voastră calități.

— Domnule abate, replică enervat Albert, dacă domnișoara de Wattville ar avea de zece ori atâta avere și dacă m'ar iubi la nebunie, eu totuși n'aș putea s'o iau...

— Poate ești însurat? întrebă abatele.

— Nici la biserică, nici la primărie, dar cu inima!... Sunt și voi rămâne devotat acelei pe care o iubesc mai mult ca pe toată lumea la un loc. Deci, să lăsăm pe domnișoara de Wattville și să vorbim de afacerea noastră. Voi pleda, numai pentru d-ta căci te respect, însă numai după alegeri. Până atunci colegul și amicul meu Girardet va conduce tot, după instrucțiunile mele.

— Dar sunt lucruri, cari trebuie văzute și va trebui să mergem la fața locului.

— Girardet va merge, răspunse Savaron.

Nu vreau să-mi stric planurile de a fi ales.

Abatele Grancey plecă surâzând de politica largă pe care tânărul atlet o făcea, dar și admirând firea lui hotărâtă.

În curând Philomena află tot ce Grancey vorbise cu Savaron. A doua zi ea stătea în chioșc, privind pe avocat la masa lui de scris.

— Ah! se gândi ea oftând, am încurcat pe

tata într'un proces, am făcut atâtea ca să te introduc aici! Nu vei veni nici odată în casa noastră? nu vei auzi nici odată vorba ta atât de bogată? Tu pui o mulțime de condițiuni, când e vorba să ne aperi pe noi. Ei bine! Dumnezeu știe cum mă voi lăsa de plăcerile de a te vedea, a te auzi și a merge cu tine la Rouzey la moșie, și nici n'aș fi voit mai mult... Acum însă vreau să deviu femeia ta! Da... poți să te uiți la portretele *ei*, poți să te gândești numai la *ea*, poți să aștepti statuia *ei* de marmoră! o voi face marmoră pe *ea*.

De altfel femeia aceea nici nu iubeste sunt sigură, și pe urmă e chiar mai mare de cât mine. E în vârstă și Albert al meu va fi nefericit.

— De ce stai acolo, Philomene! îi zise mama sa —, Domnul de Soulas e în salon, el a observat că te gândești mai mult de cât ar trebui să te gândești la vârsta ta.

— Domnul de Soulas e în contra gândurilor? întrebă Philomena.

— Te gândeai vrea să zică?

— Da, mamă!

— Ei bine nu, nu te gândeai. Priveai ferestrele avocatului, ocupație care nu e de loc potrivită, și domnul de Soulas ar putea să bage de seamă mai puțin, ca ori-care altul.

— Si pentru ce?

— E timpul, cred, să cunoști intențiile noastre: Amedeu te place, și nu vei fi nenorocită dacă ai fi contesă de Soulas.

Palidă ca un crin, Philomena nu răspunse nimic, pareă amuțise văzându-și sentimentele contrariate. În prezența acestui om pe care îl ura, găsi un surâs ca acela pe care

dansatoarele îl au numai în fața publicului. În fine putu să răză, și se decise să întrebuinteze acum pe Soulas în planurile sale.

Iată ce era: Filomena știa, din scrisorile violate, că Albert își va pune candidatura la alegeri. Afară de Albert mai erau vre-o trei candidați printre care un ministerial, un republican și D. de Chavoncourt regalist. Acum dânsa voia ca prin Soulas prieten bun cu fiul d-lui Chavoncourt, acesta din urmă să afle pericolul. Pe de altă parte scrise o anonimă prefectului anunțându-l și pe el. Scopul ei era ca să facă pe Albert să nu plece așa de repede ci să rămână în Besançon. Mai erau trei luni până la alegeri și Albert era enorm de ocupat.

Philomena primea toate scrisorile, pe cari le scria Albert în Italia și vedea și pe acelea cari veneau de acolo. Toate acestea le făcea cu un aer naiv de tot, și brodând papuci pentru tatăl ei. Baroneasa chiar o admira.

Două luni înainte de alegeri, la domnul Bucher avusese loc o consfătuire unde se propusese candidatura lui Savaron. Albert era acasă cu Grancey abatele, când veni Victor Boucher să-l anunțe de rezultat. Pe prag preotul îi spuse încă următoarele lucruri:

— Ești trădat, copilul meu...

— Trădat!... și de cine, strigă îndrăgostitul atins până la inimă.

— De cine, nu știu replică preotul. Prefectul îți cunoaște intențiile.

— A! m'am așteptat la așa ceva.

— Vezi n'ai voit să profiți de sfatul meu. Cât ai fi câștigat dacă ai fi venit în casa lui Wattville.

— Ce-aș fi câștigat?

— Toate voturile regalistilor. Mai multe de o sută. Ai fi fost sigur de reușită.

Albert îi strânse mâna și plecă, cu Victor Baucher. Ajunși la consfătuire Albert rosti următoarea vorbire, explicând pe larg viața și intențiile sale:

— Amicul meu, Victor Boucher m'a anunțat de onoarea care mi-ați făcut-o.

Dar înainte ca această decisiune să rămâe definitivă, cred de datoria mea, să vă explic cine e candidatul d-voastră.

În urma acestui exordiu o tăcere adâncă se făcu în sală, și vocea dulce și liniștită a avocatului se auzea clar.

Albert explică viața sa, își spuse adevărul nume, poziția sa în timpul restaurațiunii, în fine fu o cunoștință nouă pentru cei din Besançon. În urmă luă multe și grele angajamente pentru viitor.

Oamenii strânși acolo, cu interese așa de deosebite, fură subjugati de admirabila elocuență a acestui ambițios. Admiratia împiedeca orice reflexiune. Toți au înțeles un singur lucru: ceea ce voia Albert să înțeleagă. Toți vedeau în Savarus pe viitorul ministru. Această mărturisire a ambițiosului, povestea vieții și a caracterului său, fu un discurs plin de sentiment, căldură, interes și seducțiune. Nici un om n'avusese vre-un astfel de succes.

Dar din nenorocire vorba n'are decât un efect imediat. Reflexia nimicește cuvintele. Dacă s'ar fi votat atunci numele lui Savaron eșea cu siguranța, dar mai erau două luni și câte se puteau schimba până atunci.

Prefectul era neliniștit de acest mare suc-

ces. El se întâlnește cu d. de Chavoucourt, și-i vorbește de o unire. În fiecare zi voturile lui Albert erau mai puține, abia mai avea șaiszeci, nimic nu rezista uneltirilor prefecturii, agenții ei spuneau astfel clienților lui de Savarus: „Dacă îl alegeți deputat, cine vă va câștiga procesele? Cine vă va da sfaturi și vă va face contracte? El veți avea încă cinci ani, dacă în loc de a-l trimite în Cameră, îi veți da numai speranțe pentru alegerile viitoare“. Socoteala aceasta strică tot rostul lui Savarus.

Cei interesați în afacerea apei se dădura și ei pe partea prefecturii, căci de aci așteptau mai mult ca de la Savarus. Albert era deprimat de aceste lupte grozave. În fine ziua de luptă supremă veni. Fu o întrunire preparatorie, unde se numără voturile, și se prevăd rezultatele. Candidații se apostrofau, Albert fu acuzat de d. de Chavoucourt candidatul regalist, că e din dreapta partizan al lui Berryer. Ministerialii își aveau și ei candidatul lor. Voturile astfel împărțite nu dădeau nici un rezultat. Candidatul republican avea douăzeci de voturi, ministerul reunea cincizeci, Albert număra șaptezeci iar domnul de Chavoucourt șesezeci și șapte. Perfida prefectură pusese pe treizeci de ai ei, să voteze cu Albert, ca să-l înșele. Așa că voturile d-lui de Chavoucourt cu cele optzeci ale prefecturii erau stăpâne pe alegere. O sută însă lipseau, erau ale abatelui Grancey și ale legitimiștilor. O întrunire preparatorie e pentru alegeri, ceea ce este o repetiție generală la teatru, lucrul cel mai înșelător. Albert Savarus veni acasă mulțumit, însă mort de oboseală. El avusese norocul să câștige în aceste

cincisprezece zile, doi oameni devotați, pe so-
crul lui Girardet și pe un vechi negustor foar-
te fin, trimis de d. de Grancey. Acești doi oa-
meni erau spionii lui în partidul prefectului.
De la ei află Savarus că treizeci de voturi
sunt false. Un criminal care merge la moarte
nu suferă, ceea ce suferea Savarus venind
de la întrunire. Desperat nu vru să fie înso-
țit de nimeni. El venea singur pe drum, între
unsprezece și miezul nopții.

La unu după miezul nopții Albert, care nu
dormise de câteva zile, sta în bibliotecă, cu
capul palid ca de mort, cu mâinele atârând,
dealungul fotelului, desperat de tot. Ochii e-
rau scâldați în lacrimi, cari nu curg pe obraji
căci sufletul și gândul le bea. Singur, putea
să plângă.

Observă în momentele acelea în chioșc o
formă albă, care, îi aduse aminte de Fran-
cesca.

— Sunt trei luni de când n'am primit nici o
scrisoare de la ea! Ce o fi făcând? Nici eu nu
i-am scris de două luni, dar am prevenit-o.
Să fie oare bolnavă? O! iubita mea! o sufle-
tul meu! vei ști tu vre-odată ce am suferit?

În liniștea odăii el își auzea pulsațiunile i-
nimei. Cineva bătu și Albert se duse de des-
chise. Bucuria lui fu mare, când văzu pe vi-
carul general surâzând triumfător. Il luă în
brațe și își rezemă un moment capul de ume-
rii bătrânului, care fusese sublim. Îi adusese
o rază de speranță și Albert avea încredere
în vorbele bătrânului.

— Iubite părinte ai venit într'unul din a-
cele momente supreme, în care omul dispare,
căci să nu mă crezi ambițios ordinar.

— Da, știu, d-ta ai scris „Ambițiosul din

dragoste!“ Eh! copilul meu, din cauza unui amor nenorocit m'am făcut preot în 1786 la douăzeci și doi de ani.. În 1788 am fost protopop. Cunosc viața. Am refuzat atâtea eparhii, vreau să mor în Besançon.

— Vino s'o vezi! strigă Savarus, luând lumânarea și conducând pe abate în magnificul cabinet unde strălucea frumoasa ducesă d'Argaiolo iubita lui.

— Aceasta e făcută ca să stăpânească și să iubească. Trebuie să fie un înger de bunătate, ochii îi trădează sufletul. Tot sau nimic! e deviza acestor caractere îngeresti. Are ceva divin, farmece îngeresti în expresie!...

— Ai ghicit! Sunt doisprezece ani de când e stăpâna mea, și totuși parcă a fost eri. Cât o iubesc!...

— Poate, pentru Dumnezeu n'ai fi făcut atât?... dar să vorbim de afacerea d-tale. De zece zile lucrez pentru d-ta, și dacă ești un adevărat politician atunci urmează sfaturile mele de data asta. N'ai fi unde ești acum, dacă m'ai fi ascultat și ai fi venit în casa lui Watville; dar vei veni mâine, te voi recomanda eu, seara. Moșia Rouxey e amenințată, va trebui să pledezi peste două zile. Alegerea nu se va face decât peste trei zile, și sunt sigur că vei reuși...

— Și cum?...

— Câștigând procesul moșiei Rouxey, vei avea optzeci de voturi legitimize, adaugă-le la cele treizeci ale mele și capeti o sută zece. Afară de astea vre-o douăzeci mai sunt ale comitetului Boucher, deci o sută trei zeci.

— Ei bine, întrerupse Savarus, mai trebuie șaptezeci...

— Da, văd, căci restul e al ministerului. A!

dar d-ta ai două sute, și prefectura n'are de cât o sută optzeci.

— Am două sute de voturi? întrebă Albert, stupid de mirare și cum?

— Ai voturile d-lui de Chavoncourt reluă abatele.

— În ce chip? zise Albert.

— Iei de nevastă pe domnișoara Sidonie de Chavoncourt.

— Nici odată!

— Vei lua pe d-șoara Sidonie de Chavoncourt, repetă rece abatele.

— Privește-o! e de neîndupelcat, zise Albert arătând pe Francesca.

— Vei lua pe d-șoara de Chavoncourt, repetă a treia oară abatele.

De data asta Albert înțelese. Vicarul general îi arătă calea, dar nu voia să se amestece căci ar fi compromis demnitatea de preot.

— Vei găsi mâine în casa de Watville pe d-na Chanvoncourt și pe fiica ei mai mică, îi vei mulțumi de ceea ce va face pentru d-ta, îi vei spune că recunoștința d-tale e mare; în fine că ești al ei, și că viitorul d-tale e al familiei lor, că ești desinteresat, că ai atâta încredere în d-ta în cât o numire de deputat ar fi o zestre suficientă. Te vei cicăli cu ea și îi vei cere cuvântul. Fătul meu seara aceasta e tot viitorul d-tale. Dar, să știi că eu nu voi fi acolo. Eu sunt răspunzător de voturile legitimiștilor, am câștigat'o și pe d-na de Wattville și cu ea toată aristocrația din Besançon. Amedeu de Soulas va vota pentru d-ta și cu el tot tineretul. Cât despre voturile mele, sunt sigur.

— Cine a hotărât'o pe d-na de Chavoncourt? întrebă Savarus.

— Nu mă întreba, răspunse abatele, d-na de Chavoucourt, care are trei fete de măritat, nu poate să-și mărească averea. Dacă un tânăr ia pe cea mai mare fără zestre, din cauza unei mătuși bogate, ce va face cu celelalte două: Sidonie are șaisprezece ani și d-ta ai o comoară în ambiția d-tale. Cineva i-a spus d-nei de Chavoncourt că ar fi mai bine să-și mărite fetele cu banii pe cari îi mânăncă bărbatul ei la Paris. Acest cineva conduce pe d-na de Chavoncourt și d-na de Chavoncourt conduce pe bărbatul său.

— Destul dragă abate! Înțeleg. Odată numit deputat, trebuie să fac fericit pe cineva, și cu cât va fi acel cineva mai fericit cu atât voi fi și eu mai deslegat de cuvântul meu. Vei avea în mine un fiu, un om care îți va datora fericirea lui. Doamne! ce-am făcut, ca să merit atâta prietenie?

— Ai scăpat catedrala, răspunse surâzând vicarul. Dacă ar știi cineva că ne amestecăm la alegeri, am fi perduți. Numai d-nei de Watville i-am spus, pe ea putem să ne bizuim.

— Voiu veni cu ducesa ca să ne cununi! zise ambițiosul.

După ce conduse pe abate, Albert se culcă plin de speranțe.

A doua zi, la nouă seara, după cum toți își pot închipui, salonul d-nei de Watville era plin de aristocrația din Besançon, convocată expres. Cu toți știau că fostul secretar al unui vechiu ministru, trebuia să fie recomandat. D-na de Chavoncourt venise cu fiica sa, îmbrăcată foarte bine, pe câtă vreme, cea mare, sigură de măritiș nu recursese la toate

ajutoarele toaletelor. Aceste lucruri mici se observă în provincie.

La nouă, Albert nu venise încă. D-na de Wattville începuse să se supere.

— Nu te supăra, dragă baroneasă, zise d-na de Chavoncourt vre-o consultație îi face să întârzieze.

Philomena se uită pieziș la d-na de Chavoncourt.

— E bună pentru d. de Savarus, zise ea încet mamei sale.

— E vorba despre o căsătorie între Sidonie și d-nul de Savarus, răspunse baroneasa tot încet.

Philomena se duse la o fereastră care dădea în grădină. La zece ore d. de Savarus nu apăruse încă. Furtuna care se arătase izbucni cu furie. Câțiva nobili se așezară la joc. Abatele Grancey, care nu știa ce să creadă, se duse la fereastra unde era ascunsă Philomena și zise tare fără să-și dea seama: Trebuie să fi murit! În fine eși din grădină urmat de d. de Wattville și Philomena, și toți trei se suiră în chioșc. La Albert tot era închis, nici o lumânare nu se vedea.

— Jerome! strigă Philomena, văzând pe servitorul lui Albert. Unde e stăpânul d-tale?

— A plecat cu diligența! domnișoară.

— E pierdut, sau fericit, strigă abatele de Grancey!

Bucuria triumfului nu putu să fie așa de bine ascunsă de Philomena, și vicarul general observă.

— Ce-o fi făcut Philomena? se întrebă preotul.

Toți trei intrară în salon, unde d-ra de Wattville anunța curioasa veste că avocatul

Albert Savarus plecase, fără ca să lase vre-un răspuns.

Abatele de Grancey se așeză lângă baroneasă și privirea pe Philomena, a cărei față de obicei palidă, era acum aprinsă.

— Ce i s'o fi întâmplat d-lui Savarus? zise d-na de Chavoncourt.

În acest moment un servitor în livrea intră cu o tavă de argint în mână și pe tavă un bilet pentru d. de Grancey.

Vicarul citi scrisoarea și pe deasupra ochelarilor văzu cum Philomena se făcuse albă ca pâna.

— Ea cunoaște scrisul, își zise el.

În fine îndoii scrisoarea și o băgă rece în buzunar. Nu spuse nimic. În trei minute el primi dela Philomena trei priviri, cari îl lămuriră pe deplin. — Ea îl iubeste! Se scula și plecă, dar în salonul de alături fu ajuns de Philomena, care îl întrebă:

— D-le de Grancey, este dela *EL! dela Albert!*

— Cum poți cunoaște așa de bine scrisul?

Această fată prinsă din cauza nerăbdărei, zise o vorbă pe care abatele o găsi sublimă:

— Pentru că-l iubesc! Și ce-i?

— Renunță la alegeri.

Philomena își puse un deget pe buze.

— Dacă nu se alege nici nu se însoară cu Sidonie!

A doua zi, Philomena află de la Marieta cu care mergea la biserică, o parte din împrejurările plecării lui Albert.

— Domnișoară, de dimineată venise din Paris la „Hotel Național“ un domn bătrân cu trăsura lui cu patru cai de toată frumu-

setea. Domnul avea un vizitiu și un servitor. În fine Jerome, care a văzut tot, pretinde că domnul acela nu poate fi decât un prinț. La două ceasuri după prânz, a venit la d. Savarus, i-a trimis carta. Domnul citind numele s'a făcut alb. L'a poftit înăuntru și au discutat o oră întreagă. Mosafirul a plecat cu un pachet de hârtii, iar avocatul a rămas, cu jalea pe față, galben ca un mort, și-era mai mare mila când te uitai la el... Pe lângă domnul care venise se purtase cu mare respect, și îl condusesese cu Jerome până la trăsura, care la trei ore plecă. Savarus s'a dus imediat la prefectură și la domnul Gentillet unde a cumpărat o trăsură veche, pe urmă la poștă unde a închiriat cai pentru șase ore. A venit acasă și-a împachetat unele lucruri, și-a scris câteva bilete, și-a aranjat afacerile împreună cu d-nul Girardet, la care mai târziu a mâncat puțină supă. Lui Jerome i-a plătit pe trei luni și i-a spus săși caute un alt loc. În fine la 7 ium. a plecat, lăsând cheile în mâna d-lui Girardet. Luase drumul spre Geneva. Nimeni nu știe numele domnului aceuia bătrân.

— Șiscrisoarea pe care a primit-o d-nul de Grancey? zise Philomena.

— E desigur dela Savarus, i-a trimis-o prin Girardet.

Tot atât de misterios plecase, acela care era o enigmă pentru toți, afară de trei persoane: Girardet, care știa că bătrânul mosafir e prințul Soderini tatăl Franciscei; Philomena care de trei luni cunoștea știrea despre moartea ducelui d'Argaiolo, bărbatul Franciscei și abatele de Grancey care iarăși

avea tot secretul lui Savaron. Gânduri triste cuprinsese pe Philomena. Ea slăbea și se făcea mai galbenă din zi în zi. Nimeni nu mai auzise nimic de Albert. Jerome și Marieta trebuiau să se cunune, dar baroneasa le spusese să aștepte pe Philomena.

— E vremea să mărităm pe Philomene, zise într'o zi d-na de Wattville bărbatului ei, are 19 ani și de câteva luni s'a schimbat grozav.

— Nu știu ce are, zise baronul.

— Când părintele nu știe ceea ce are fata lui, mama ghicește, trebuie măritată.

— Eu vreau, adăugă baronul, și îi voi da moșia Rouxey, care e curată acum. Comuna a pierdut procesul și nefăcând apel, sentința a rămas definitivă.

— N'ai ghicit încă, sentința aceasta mă costă treizeci de mii de franci, dați primarului comunei, ca să lase lucrurile moale. Acest țăran nici nu umbla după altceva. Dacă vei da Rouxey, tu nu vei mai avea nimic.

— Nu-mi trebuie mult, eu plec pe lumea cealaltă...

— Vrea să zică s'o mărităm pe Philomena cu d. de Soulas, d-ta le dai Rouxey, iar eu un venit de 24 de mii de franci, copiii vor rămâne aci.

— Nu! să se ducă la moșie, Philomenii îi place acolo.

Philomena fu chemată și auzi că va lua pe d. Amedeu de Soulas, în primele zile ale lunii Mai.

— Vă mulțumesc, mamă și tată, de grija care mi-o duceți, dar nu vreau să mă mărit, ași fi foarte fericită dacă aș rămâne cu voi.

— Vorbe goale! zise baroneasa. Știi că iubești pe contele de Soulas, iacă!

— Dacă vrei să știi tot adevărul, ți-l voi spune: nici odată nu voi lua pe d. de Soulas.

— A! „nici odată“ spus de o fată de nouăsprezece ani, n'are multă valoare.

— Dar, e spus de domnișoara de Wattville, reluă Philomena cu un accent mai grav, și sunt sigură că tata nu mă va mărita fără voia mea.

— Oh! nu, nu, zise bietul baron privind cu dragoste pe fiica sa.

— Ei bine, replică sec baroneasa care își vedea planurile distruse, — îngrijește d-ta d-le de Wattville! Fii fericită, Philomeno: dacă nu te măriți după dorința mea, nu ai nimic de la mine.

Cearta care se iscase luă proporții, astfel că baronul și fata petrecură vara departe de d-na de Wattville, la moșia Rouzey; nu mai puteau să locuiască în casa din Besançon. În oraș se aflase deja că contele de Soulas fusese refuzat. Jerome și Marieta se cununară și luară locul lui Mondinier, bătrânul administrator care murise. La moșie se făcură o mulțime de reparații după gustul d-șoarei de Wattville, care acu conducea cu mare pricepere întreaga gospodărie. Baronul se îndreptase, era gras și bine și însotea pe fata sa în toate părțile. În fine erau des tul de fericiți amândoi căci se iubeau.

Aproape de ziua numelui baronesei, Lucia se numea, la moșia Rouzey veni abatele Grancey, trimis de dânsa și de d. de Soulas, ca să încerce vre-o înțelegere între mamă și fiică. Într'o zi după masă, vicarul luă pe Phi-

lomena de o parte și începu să-i vorbească de măritis, făcând-o să înțeleagă că la Albert nu mai trebuie să se mai gândească. Ei e departe și nimeni nu va ști despre el nimic.

Cu un gest Philomena îi tăie vorba, îl luă de braț și ducându-l la o bancă sub un boschet în fața lacului, îi spuse:

— Ascultă-mă, iubite abate, trebuie să-ți spui tot d-tale căci te iubesc ca pe un părinte fiindcă știu că țineai la Albert; îți mărturisesc am făcut crime pentru ca să deviu femeia lui, acum trebuie să-mi fie bărbat... Ține și citește! Și îi întinse un jurnal din 25 Mai, arătându-i cu mâna un articol:

„Căsătoria d-lui duce de Rhétoré, fiul mai mare al ducelui de Chaulien, cu d-na ducesă d'Argaiolo, născută Soderini, a avut loc aci cu o mare pompă. Multe și frumoase serbări se dă în Florența, cu ocazia acestei ceremonii. Averea ducesei d'Argaiolo e foarte mare, căci decedatul duce a lăsat-o legatară universală“.

— Acea pe care a iubit-o, s'a măritat, zise ea, i-am despărțit!

— D-ta? în ce fel? întrebă abatele.

Philomena tocmai voia să răspundă, când se auzi strigătul a doi grădinari și zgomotul unui corp ce cade în apă; ea se sculă, alergă într'acolo strigând: Oh! tața, tata!... Baronii nu se mai vedea.

Voind să ia o bucată de granit pe care se afla un melc bun pentru colecția lui geologică, d-nul de Wattville a alunecat și a căzut în lac, tocmai unde era apa mai adâncă. Cu mare greutate grădinarii putură să-l

scoată din apă, cu toate acestea pericolul era mare, căci după masă, i se întrerupsese digestiunea. Trimiseră în grabă după doi doctori, unul din satul alăturat și altul din Besançon. Primele ajutoare au fost date de medicul dintâiu.

După opt ore de la nenorocire, sosi și d-na de Wattville cu primul medic și chirurg din Besançon. Cu toată îngrijirea, desnodământul nu fu înlăturat. D-l de Wattville muri în mâinile femeii sale desperate, și a fiicei sale, care îl plângea amar. Fu înmorântat în lac. D-na de Wattville îi ridică un frumos monument.

O lună după moartea aceasta, în casele din Besançon, ale familiei Wattville, trăiau tăcute baroneasa și Philomena. Aceasta din urmă era în prada unor remușcări dureroase, se credea vinovată de moartea tatălui, și mai avea o durere și mai mare pentru ea, era Albert, despre care nimeni nu mai auzise nimic. Într'un moment de căință, simți nevoia de a povesti abatelui Grancey, chipul cum despărțise ea pe Francesca de Albert. Ce plan simplu a avut un efect mai dezastruos! D-șoara de Wattville oprise scrisorile lui Albert către ducesa, și mai oprise una în care Francesca anunța pe iubitul ei de boala ducelui și îl ruga s-o erte că nu va avea timp să-i scrie trebuind să îngrijască de bolnav.

Vrea să zică, cât ținu fierberea cu alegerile Francesca scrisese de două ori, odată de boala ducelui, și a doua oară că e văduvă. Cât foc era în acele două scrisori pe cari Philomena le păstra. După ce se căsnise mai

multe nopți, Philomena ajunsese să imiteze perfect de bine scrisul lui Albert. În locul a 3 scrisori ale lui, ea scrisese altele, a căror copie făcu să tremure preotul, atât de perfect se vedea geniul rău. Scriind în locul lui Albert ea prepară pe ducesa de o schimbare, pe urmă la scrisoarea ducesei că era văduvă — pe care o prinse — ea răspunse tot în locul lui, anunțând-o de o însurătoare a lui Albert cu ea, Philomena. Spiritul infernal cu care erau scrise, surprinse pe abate, el le ceti de mai multe ori. La ultima, Francesca lovită crud, de o fată care voia să strice dragostea rivalei sale, răspunse simplu: „*Esti liber, adio*“.

-- Crimele morale, acele cari nu pot sta în fața tribunalului, sunt cele mai odioase, cele mai infame, zise cu severitate abatele Grancey. Dumnezeu le pedepsește adesea aci jos, căci sus e judecata nenorocirilor, cari nu le cunoaștem. Din toate faptele care le știi numai tu, aceea de a rupe plicul unei scrisori străine și a o înlocui, e cea mai desonorabilă și urâtă. Orice persoană care a săvârșit lucrul acesta din orice cauză, a făcut o mare pată pe onoarea ei. D-ta ai zdruncinat viața plină de speranțe a acestui Albert! Ce va fi cu el? S-o fi omorât? Infățișarea lui calmă ascundea o mare violentă. Înțeleg acum că bătrânul prinț Soderini, tatăl ducesei d'Argaiolo, venise să ceară scrisorile și portretele fetii. Acesta a fost trăsnetul căzut pe capul lui Albert, care desigur a încercat să se justifice... Ce s'ò fi întâmplat cu el? de treisprezece luni nu s'a mai auzit nimic de el!

— Ah! dacă l-ași lua eu, ar fi așa de fericit.

— Fericit? nu te iubește! Nu cred să uite vreodată pe Francesca, iubita de care numai crima d-tale l-a despărțit. Ca să știi cum să repari greșala, trebuie să-i cunoști bine gravitatea

— Bine! voi scrie singurului om care poate să știe de soarta lui Albert, acesta e Leopold Hanèquin, notar în Paris, și amicul lui din copilărie.

— Spune-mi tot. Dă-mi scrisorile adevărate și pe cele false, în fine explicăm pe larg pasiunea d-tale. Mă voi duce... Căci, înainte de toate trebuie să justifici pe acest nenorocit, în fața ființei din care a făcut un Dumnezeu al lui. Chiar după pierderea fericirii, sunt sigur că Albert ar vrea să se justifice.

Philomena promise ascultarea povetelor, sperând că aceste demersuri, poate îi vor da pe Albert.

După puțin timp, un scriitor dela D. Leopold Hanèquin, veni la Besançon cu o procură de la Albert, se prezentă d-lui Girardet și îl rugă să vândă casa lui Savaron. Scriitorul vându mobila și plăti cinci mii de franci, datoria lui Albert către Girardet. Toți credeau că vor afla ceva dela scriitor, dar la întrebarea lui Girardet, el răspunse că numai stăpânul său știe ce s'a întâmplat cu Albert, și că fusese foarte mișcat când primise ultima scrisoare a lui Savaron.

Auzind aceasta, vicarul general scrisese lui Leopold. Iată răspunsul demnului notar:

„Domnului abate de Grancey, vicar în diocesa Besancon.

„Vai, Domnule, nimeni nu mai e în stare

de a da pe nenorocitul Albert lumii: el a renunțat la tot. S'a călugărit într'o mănăstire aproape de Grenoble. Știți mai bine ca mine, că tot moare pe pragul acestei mănăstiri. Albert aflând de vizita mea nu s'a arătat, ci a trimis pe superiorul mănăstirii ca să'mi vorbească. Cunosc destul de bine inima lui nobilă, ca să'mi pot da seama că a fost victima unor intrigi urâte, acum însă totul s'a sfârșit el e pierdut. Pe dealtă parte îmi pare că si d-na ducesă d'Argaiolo, acum ducesă de Rhétoré, a fost prea crudă cu el, căci la Belgirat, unde nu era când a venit Albert ca s'o caute, lăsase vorbă să'l facă să creadă că ea plecase la Londra.

Albert se duse în Londra, negăsind-o, se întoarse la Neapole, din Neapole s'a dus la Roma dar nici aci nu dădu de ea. O întâlni însă la Florenta, tocmai în momentul cununiei. Sărmanului nostru prieten, i-a venit rău și a căzut în biserică, era să moară, fără ea să poată avea vre-o explicație cu această femeie, cu toate că o rugase să vie la el. Șapte luni umblase după ea ca să-i vorobească, dar n'a putut.

Eu l'am văzut când a trecut prin Paris, era afară din cale trist, nu i-am vorbit de ducesă, căci în starea în care se afla ar fi avut vre-o criză, care îl trântea la pat. Dacă ar fi cunoscut intriga s'ar fi putut justifica, dar el săracul era nevinovat și nici nu știa că fusese acuzat că s'a însurat. Nu mai se poate face nimic acum! Albert e mort pentru lume! A vrut odihnă, să sperăm că liniștea și rugăciunile îi vor face fericirea sub o altă formă. Dacă l'ai cunoscut d-ta trebuie să-l plângi! Primiți, etc."

Imediat ce primi această scrisoare, vicarul scrisese superiorului monastirii.

Iată răspunsul lui Albert Savarus:

„Fratele Albert către d-l Abate de Grandcey, vicar general al Diacesei Besançon.

„Am văzut iarăși sufletul d-tale bun și miloasa d-tale inimă, în tot ce mi-a comunicat superiorul meu. D-ta ai ghicit singura dorință care a rămas în cutele inimii mele: să cunosc și să iau pe aceea care m'a maltratată.

Dacă aș fi primit propunerea d-tale aș fi fost alungat din S-ta Monastire, dar printr'o luptă scurtă însă violentă am respins ultimul gând de lume.

Acum s'a hotărât: eu nu voi mai intra în lume. Iertarea care mi-o ceri pentru făptuitoarea răului aceluia o dau toată: voi ruga și pe Dumnezeu s'o ierte precum am iertat o eu, și cu acelaș drag cu care Il rog pentru fericirea Doamnei ducese de Rhétoré.

Ori moartea, ori mâna unei fete care voia să se facă iurbită, ori întâmplarea ar fi putut face aceeaș nenorocire, trebuie să ascultăm în totdeauna pe Dumnezeu. Nenorocirea face în unele inimi un gol, în care nu mai vocea lui Dumnezeu răsună.

Mă plec pentru restul vieții mele la picioarele sanctuarului. Aceasta este ultima mea scrisoare. A trebuit să fii d-ta care mă iubești, și pentru că te iubesc și eu, am rupt, însă pentru ultima oară, uitaarea care mi-o impusesem la intrarea mea în monastire.

Pentru d-ta se va ruga mai cu deosebire.

„Fratele Albert“.

Noembrie 1836.

Când abatele comunică Philomenei răspunsul, și când dânsa săruta pasagiile cari conțineau iertarea ei, dânsul o întrebă:

— Acum când el e pierdut pentru d-ta, nu vrei să te împaci cu mama d-tale și să iei pe contele de Soulas?

— Va trebui să-mi poruncească Albert, ca să pot face!

— Dar vezi bine că nu se poate vorbi cu el, superiorul nu dă voie.

— Eu însă voi merge să-l văd!

— Călugării de acolo, nu pot fi văzuți de nici o femeie, numai regina Franței poate intra în monastire.

Vezi bine dar că nimeni nu te oprește de a lua pe contele de Soulas.

— Nu vreau să fac nenorocirea mamei, răspunse Philomena.

— Drace!

Atât fu. La sfârșitul ernei acest bun vicar muri. Nu mai era acum acest amic, care să se pue între d-na de Wattville și fiica ei. În luna August 1837 d-na de Wattville se cunună la Paris cu d-l de Soulas.

Fusese dorința Philomenii de a merge la Paris, și baroneasa nu o refuză.

Fata însă voia să yie aci numai ca să răsbune pe Savarus, martirizând pe rivala ei.

D-șoara de Wattville era emancipată și împlinea vârsta de 21 de ani.

Moșia Rouxey rămase a ei, și acum, făcea ce vrea, mama sa nu o împiedeca, ba pentru purtarea ei bună o mai dăruie cu câteva zeci de mii de franci, și îi permitea să ducă un lux bogat, și să se introducă în lumea mare a Parisului.

În fine în luna Februarie 1830, Philomena realiză proiectul care o aducea în Paris. Voia să întâlnească pe ducesa de Rhétore, voia să vadă pe această minunată femeie și s'o înece în remușcări. Cochetăria Philomenii era mare căci voia să fie la fel cu ducesa. Prima întâlnire ayu loc la balul pensionarilor vechii liste civile.

Un tânăr pus de Philomena, se duse la ducesă și arătând-o îi zise:

Iată una din cele mai interesante tinere! Ea a făcut să intre în monastire pe un om mare, Albert Savarus, a cărui existență a fost sdruncinată de ea. E Domnișoara de Wattville, bogata moștenitoare din Besançon....

Ducesa se făcu palidă, Philomena schimbă cu ea o privire, care între femei e mai periculoasă, ca gloanțele dintr'un duel.

Francesca Soderini, care bănuia nevinovăția lui Albert, eși numai decât din bal, lăsând pe tânăr, fără ca această să știe grozava rană ce făcuse ducesi.

„Dacă vrei să mai știi ceva de Albert vino „Marti la balul operii“.

Acest bilet anonim, trimis de Philomena, aduse pe nenorocita Italiancă la bal, unde Philomena îi dădu toate scrisorile lui Albert, aceea scrisă de vicarul general lui Leopold Hannequin, răspunsul acestuia, și una în care îi scria mărturisirile ei.

— Nu vreau să sufăr singură, noi am fost crude una pentru alta! zise dânsa rivalei sale.

După ce sorbi nedumerirea ce zugrăvise pe fața ducesei, Philomena fugi, nu mai eși în lume, și plecă cu mama ei la Besançon.

Domnișoara de Wattville e originală de

tot în provincia ei. Trăește singură la Rouxe, călătorește, vânează și refuză câte doi ori trei candidați în fie care an. Iarna vine în Besançon unde vinde produsele moșiei.

D-na de Soulas are doi copii, un băiat și o fetiță, ea a întinerit, însă tânărul d. de Soulas a îmbătrinit destul.

D-soara de Wattville se ducea în fiecare an să vadă zidurile monastireii lui Albert.

În 1841 ea părăsi Besançonul cu intenția — se zice — de a se mărita; dar adevărata cauză a acestui voiaj, din care a venit într'o stare oribilă, nu se știe nici acum.

A fost o pedeapsă a naturii poate, căci găsindu-se într'un vapor pe Loira, cazanul făcu explozie.

Domnișoara de Wattville a trebuit să-și rescumpere greșelile cu mâna și piciorul rupte de explozie, obrazul ei avea răni mari, sănătatea îi era sdruncinată, mai avea puține zile.

Nici n'a mai eșit din casa dela moșie, și până la moarte s-a rugat.

SFARȘIT

Biblioteca Județeană
— CLUJ —

R-1237
5014

